

Saila Kaukola

”Sitä ei saa olla vaiti, jos kyse on lapsen edusta”

Varhaiskasvattajien näkökulmia lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa

Opinnäytetyö

Syksy 2013

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Saira Kaukola

Työn nimi: ”Sitä ei saa olla vaiti, jos kyse on lapsen edusta: Varhaiskasvattajien näkökulmia lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2013 Sivumäärä: 66 Liitteiden lukumäärä: 4

Tutkimukseni tavoitteena oli tutkia varhaiskasvattajien näkökulmia lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa Seinäjoella. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö on tärkeää kummallekin osapuolelle, koska päivähoidosta tehdyt havainnot ovat äärimmäisen tärkeitä lastensuojelulle.

Tutkimus oli kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastatteluita. Haastattelin kolmesta päiväkodista yhteensä yhdeksän kasvatustyöhön osallistuvaa päiväkodinopettajaa ja lastenhoitajaa. Tavoitteenani oli tutkia, miten päiväkodin henkilökunta kokee lastensuojeluilmoitukset, miten päiväkodin henkilökunta kokee yhteistyön lastensuojelun kanssa ja millaisia valmiuksia tutkittavat kokevat itsellään olevan lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.

Tutkimustulosten mukaan lastensuojeluilmoituksien tekninen täyttäminen koettiin suhteellisen yksinkertaiseksi. Tilanteet kuitenkin koettiin usein vaikeiksi ja haastaviksi, koska kyse on muustakin kuin paperin täyttamisestä. Päiväkodeissa oli eroja siinä, kuka ilmoituksen tekee. Ilmoitusten määrät vaihtelivat. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöhön ei oltu tyytyväisiä. Yhteistyön suurimpana haasteena koettiin olevan esimerkiksi vaitiolovelvollisuus ja resurssipula. Henkilökunta koki osaavansa tehdä lastensuojeluilmoituksen, mutta lastensuojelun prosessi saatettiin kokea vieraaksi. Suurin osa kaipasi lisää koulutusta lastensuojeluilmoituksista. Päiväkodin sisäinen tuki koettiin tärkeäksi, mutta ulkopuolista tukea lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on harvoin saatavilla.

Avainsanat: Päivähoito, lastensuojelu, moniammatillinen yhteistyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor Degree Programme of Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Saila Kaukola

Title of thesis: "You must not be silent when it is question of child`s interest": Early childhood educators' perspectives related to child welfare notifications and co-operation with child welfare

Supervisor(s): Päivi Rinne

Year: 2013 Number of pages: 66 Number of appendices: 4

The aim of the study was to examine early childhood educators' perspectives related to child welfare notifications and co-operation with child welfare in Seinäjoki. Day care and child welfare co-operation is important for both sides because day care centers' findings are really important for the child welfare.

My study was qualitative and I used the theme interviews as a research method. I interviewed a total of nine kindergarten teachers and nannies. The aims were to examine how the day-care centers' personnel experience child welfare notifications, co-operation with child welfare and what kind of qualities workers should have when they make child welfare notifications.

According to my research results, the workers experienced that the technique of child welfare notification is quite simple. They experienced that situations are often difficult and challenging because it is more than just technical reporting. There were differences in day-care centers regarding who makes child welfare notifications. The number of notifications ranged. The workers were not contented in co-operation between day-care center and child welfare, as they experienced that the greatest co-operation challenges were professional confidentiality and a lack of resources. They experienced that they can make child welfare notification but process of the child welfare is not always clear. Most of the workers experienced that they need more education about child welfare notification. The workers experienced that support inside of the day-care center is very important but they rarely get support from outside.

Keywords: day care, child welfare, multiprofessional work

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 TAUSTAA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	8
3 PÄIVÄHOITO JA VARHAISKASVATUS.....	10
3.1 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut.....	11
3.2 Varhaiskasvatusta ohjaavia linjauksia.....	11
3.3 Kasvatuskumppanuus.....	14
3.4 Erityisen tuen tarve ja varhainen puuttuminen päivähoidossa.....	15
3.5 Varhaiskasvatus Seinäjoella.....	16
4 LASTENSUOJELU.....	19
4.1 Avohuollon tukitoimet.....	20
4.2 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu.....	20
4.3 Lastensuojeluilmoitukset.....	21
4.4 Ilmoitusvelvollisuus.....	23
4.5 Lastensuojelu Seinäjoella.....	24
5 MONIAMMATILLISUUS PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN VÄLILLÄ.....	25
5.1 Moniammatillinen yhteistyö.....	25
5.2 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö.....	27
5.2.1 Huolen heräämisestä lastensuojeluilmoitukseen.....	28
5.2.2 Lastensuojeluilmoitukset varhaiskasvatuksessa.....	29
5.2.3 Lastensuojeluilmoituksen jälkeinen prosessi.....	30
5.2.4 Päivähoito ehkäisevänä lastensuojelutyönä.....	31
5.3 Yhteistyön haasteet.....	31
6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	35
6.1 Tutkimusmenetelmä.....	35
6.2 Tutkimuksen toteutus ja aineiston hankinta.....	37
6.3 Aineiston purkaminen ja analysointi.....	38

6.4 Tutkimuksen etiikka ja luotettavuus.....	40
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	43
7.1 Perustiedot.....	43
7.2 Lastensuojeluilmoitukset.....	43
7.2.1 Huolestuttavat piirteet ja merkit.....	44
7.2.2 Lastensuojeluilmoitusta edeltävä prosessi.....	45
7.2.3 Päivähoidon vähäinen lastensuojeluilmoitusten määrä.....	45
7.2.4 Lastensuojeluilmoituksen jälkeen.....	46
7.2.5 Viimeisen 12 kuukauden aikana tehdyt lastensuojeluilmoitukset....	47
7.3 Yhteistyö lastensuojelun kanssa.....	48
7.3.1 Yhteistyön haasteet.....	48
7.3.2 Kehittämisehdotukset.....	50
7.4 Lastensuojeluilmoitukseen liittyvä ammattitaito ja osaaminen.....	51
8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	53
9 POHDINTA.....	56
LÄHTEET.....	58
LIITTEET.....	67

1 JOHDANTO

Kaikki sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ovat velvollisia välittömästi ilmoittamaan sosiaalityöntekijälle, jos he tietävät, että jollakin lapsella on hoidossa ja huolenpidossa puutteita ja se edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä. Kyseessä on lastensuojeluilmoitus. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 92.) Päiväkodissa työskentelevän tulee suhtautua vakavasti, mikäli huomaa lastensuojelullista huolta lapsen toiminnassa tai kertomuksissa. On tärkeää, että henkilökunta toimii tiiminä tällaisissa tilanteissa. (Vahtikari, Järvinen, Loimio, Magga, Niemenmaa & Listenmaa 2008, 3.)

Tämän opinnäytetyön aiheena ovat varhaiskasvatuksen lastensuojeluilmoitukset ja yhteistyö lastensuojelun kanssa. Aihe on mielestäni mielenkiintoinen, koska varhaiskasvatuksessa tulee osata toimia, mikäli lapsi tai perhe on lastensuojelun tarpeessa. Yhteistyökumppanina on Seinäjoen kaupunki, mutta idea tutkimukseen tuli minulta itseltäni.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa tehdyn ehkäisevän lastensuojelun opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan lastensuojelutarpeen lisääntyminen on havaittavissa päiväkodeissa, joihin syinä voivat olla esimerkiksi yhteiskunnan muutokset ja ilmapiiri. Tämän päivän yhteiskunnan kilpailuhenkisyys heijastuu perheisiin. (Lehtosaari & Vimpari 2012, 31.) Laiminlyönti voi jättää lapseen pitkäkestoiset ja vakavat vaikutukset (Smith & Fong 2004, 1). Huhtasen (2004, 68) mukaan Suomessa on yleisesti korkea kynnyksellä tehdä lastensuojeluilmoitus. Peruspalvelujen piirissä lastensuojeluilmoituksia tehdään edelleen liian vähän. Mikäli lastensuojelun kanssa ei ole toimivaa yhteistyökäytäntöä, toimipisteissä saatetaan empiä tehdäänkö lastensuojeluilmoitus vai ei. (Eriksson & Arnkil 2005, 33.) Kuitenkin Helsingin Sanomat uutisoi vuoden 2012 marraskuussa, että lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut. Seinäjoki on yksi niistä kaupungeista, joissa lastensuojeluilmoitusten määrä on noussut. (Lastensuojeluilmoituksia tehdään yhä enemmän 2012.)

Joskus lastensuojeluilmoituksen tekoa estää se, että pelätään sitä turhaksi tai että se johtaa lapsen huostaanottoon (Eriksson & Arnkil 2005, 33). Tikkanen (2012, 39) korostaa, että lastensuojelun avulla perhe saattaa löytää tarvittavia tukipalveluja itselleen, jolloin suuremmat toimenpiteet vältetään. Muita syitä ilmoituksen laimin-

lyömiseen ovat esimerkiksi vieroksuminen lastensuojeluntarpeen selvittämistä kohtaan. Varhaiskasvattajat saattavat ajatella, että kasvatusvastuu on vanhemmillä, eikä perheen ongelmat kuulu sivullisille. Työntekijä voi myös pohtia omaa ammatillisuuttaan ja ajattelee, että ilmoitus voi vaikuttaa työtilanteeseen. Epätietoisuus lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, sen määräyksestä ja tulkinnasta voi olla puutteellista. (Mahkonen 2012, 196.)

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää monien tahojen yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteina ovat mahdollisimman varhainen puuttuminen ja riskien ennaltaehkäisy. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10.) Lastensuojelun keskusliitto ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattiliitto Talentia tekivät kesällä 2010 kyselyn, miten lastensuojelulaki on vaikuttanut eri ammattiryhmien ehkäisevän lastensuojelun toimintatapoihin ja mahdollisuuksiin. Yksi kysymys koski yhteistyön toimivuutta ehkäisevässä lastensuojelussa. Tutkimuksen mukaan kriittisimmin yhteistyön toimivuuteen suhtaudutaan päivähoitossa. Monien vastaajien mukaan yhteistyö on vähäistä ja riittämätöntä. (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa [viitattu 16.1.2013], 3,10,12.)

Aloitan työn käsittelyn johdannon jälkeen tutkimuksen taustoilla ja tutkimuskysymyksillä. Teoriaosuudessa käsittelen pääkäsitteitä päivähoito ja varhaiskasvatus sekä lastensuojelu. Kolmantena pääkäsitteenä tuon esille moniammatillisuuden päivähoiton ja lastensuojelun välillä. Kuudennessa pääluvussa kerron tutkimusmenetelmästä, aineiston hankinnasta, purkamisesta ja analysoinnista sekä pohdin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimuksen suorittamisen jälkeen kerron tutkimuksen tulokset. Lopuksi vedän yhteen johtopäätöksiä ja pohdin opinnäytetyön prosessia kokonaisuudessaan.

2 TAUSTAA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä pääluvussa kerron, miksi olen päätenyt juuri tähän aiheeseen ja mitä on tutkimukseni taustalla. Esittelen myös kolme tutkimusongelmaa, joihin pyrin saamaan vastauksia.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten varhaiskasvattajat kokevat lastensuojeluilmoituksen tekemisen, kun huoli lapsesta jatkuu. Tarkastelen myös sitä, miten varhaiskasvattajat kokevat yhteistyön lastensuojelun kanssa. Kolmantena tutkittavana asiana on se, millaiset ovat tutkittavien valmiudet lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Opinnäytetyön aihe lähti omasta ideasta ja mielenkiinnosta. Kiinnostuin aiheesta jo sosionomi (AMK)-opintojen toisena vuonna, kun tein ammatillista esseetä. Mietin silloin, että minua kiinnostaa sekä varhaiskasvatus että lastensuojelu. Koko opintojen ajan on ollut selvää, että haluan työskennellä lasten kanssa. Halusin yhdistää nämä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun myös opinnäytetyöksi. Olen tehnyt opintoihin kuuluvia harjoitteluita sekä varhaiskasvatuksen että lastensuojelun parissa. Pidän kovasti kummastakin, koska sain yhdistää osaamistani molemmista. Mielestäni ne tukevat hyvin toisiaan. Viimeaikaiset perhesurmat ja helsinkiläistyön surma osoittavat myös, että aihe on ajankohtainen ja huoleen tulisi tarttua entistä nopeammin.

Siinä vaiheessa, kun aloin tekemään suunnitelmaa opinnäytetyötä varten, tarkastelin aiheeseen liittyviä aiempia tutkimuksia. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä löytyi jonkin verran tehtyjä opinnäytetöitä, mutta ne eivät olleet Etelä-Pohjanmaan alueelta. Löysin esimerkiksi Metropolia ammattikorkeakoulussa tehdyn Laura Airaksisen ja Eveliina Filppulan opinnäytetyön ”Päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä”. (Airaksinen & Filppula 2011.) Löysin myös Jyväskylän ammattikorkeakoulussa tehdyn Mira Laurikaisen ja Minna Auvisen opinnäytetyön, joka koski myös lastensuojeluilmoituksia. Työ oli nimeltään ”Lastentarhanopettajien ajatuksia lastensuojeluilmoituksesta ja sekä päiväkodista avohuollon tukitoimena”. (Auvinen & Laurikainen 2012.) Kun etenin suunnitelman kanssa, huomasin, että Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa oli juuri julkaistu samaan aihepiiriin liittyvä Elina Haasalan ja Elisa Lehtoisen opinnäytetyö huolen heräämisestä ja huolen puheeksiottamisesta. (Haa-

sala & Lehikoinen 2012.) Oma tutkimukseni keskittyy kuitenkin siihen, mitä sitten tapahtuu, kun huoli jatkuu edelleen puheeksiottamisen jälkeen ja pitäisi tehdä lastensuojeluilmoitus. Koska olen käsitellyt aihetta jo aiemmassa opiskelutyössäni, tiesin, että aiheesta löytyy tarvittavaa materiaalia sopivasti. Luin uudelleen ammatillista esseetäni ja mietin, miten voisin hyödyntää jo tehtyä työtä.

Otin yhteyttä Ella-hankkeen projektikoordinaattoriin Sirpa Tuomela-Jaskariin ja kysyin olisiko tällaiselle aiheelle tilausta. Hän oli innostunut aiheestani ja totesi sen olevan tärkeä ja ajankohtainen. Hän ehdotti minulle eräitä Seinäjoen päiväkoteja, joihin voisin suorittaa tutkimustani. Olin yhteydessä suoraan varhaiskasvatuksen aluejohtajiin ja sain heiltä ehdotuksia, mihin päiväkoteihin voisin haastatteluja suorittaa. Tutkimusongelmakseni muodostui lopulta kolme kysymystä:

1. Miten päiväkodin henkilökunta kokee lastensuojeluilmoitukset?
2. Miten päiväkodin henkilökunta kokee yhteistyön lastensuojelun kanssa?
3. Millaisia valmiuksia tutkittavat kokevat itsellään olevan lastensuojeluilmoituksen tekemiseen?

3 PÄIVÄHOITO JA VARHAISKASVATUS

Tänä päivänä suomalaisia lapsia hoidetaan kodin ulkopuolella enemmän kuin koskaan aikaisemmin (Tiensuu 2005, 5). Tässä luvussa avaan käsitteet päivähoito ja varhaiskasvatus. Kerron myös, mitä tarkoittavat avoimet varhaiskasvatuspalvelut. Tuon esille varhaiskasvatukseen liittyviä käsitteitä, kuten kasvatuskumppanuus, erityisen tuen tarve ja varhainen puuttuminen päivähoidossa. Esittelen myös varhaiskasvatusta ohjaavia asiakirjoja. Lopuksi kerron millaisia varhaiskasvatuspalveluja Seinäjoen kaupunki tarjoaa.

Lain mukaan päivähoidon tavoitteena on tukea vanhempia kasvatuksessa ja edistää lapsen kehitystä parhaansa mukaan. Päivähoidon tulee tarjota lapselle turvalliset ja jatkuvat ihmissuhteet ja tukea lapsen suotuisaa kehitystä tarjoamalla tukevaa toimintaa ottaen huomioon suotuisa kasvuympäristö. (L 19.1.1973/36.) Päivähoidon perustehtävänä pidetään hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta. Laajasti katsottuna päivähoidon perustehtäviin voidaan myös lukea vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimi. (Koivunen 2009, 11.) Taskisen (2010,40,42) mukaan päivähoitopaikka on merkittävä kehitysympäristö lapselle, koska lapsi viettää hoitopaikassa suurimman osan päivästä. Ei siis ole samantekevää, mitä päiväkodissa tapahtuu päivän aikana. Lapsen kehitykselle ja kasvulle on tärkeää, että päivähoitossa on turvallisia aikuisia ja viriketoimintaa lapsille. Lapsiryhmän koolla on vaikutusta, koska liian suuri lapsiryhmä saattaa lisätä lapsen aggressiivisuutta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 11,15) sanotaan, että varhaiskasvatus on pienten lasten elämänpiirissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tavoittelee lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä. Se on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on suuri merkitys. Varhaiskasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan kiinteää kasvatuskumppanuutta, jotta se toimisi. Varhaiskasvatuspalvelut ovat osana suomalaista palvelujärjestelmää. Kunnat ovat lain mukaan velvollisia järjestämään varhaiskasvatuspalveluja tarpeen mukaan. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 97–98.)

Käytännön toimintaa varhaiskasvatuksessa ohjaa ajatus lapsilähtöisyydestä. Kasvatusta tarkastellaan siis lapsen kasvatustapahtumana. Aikuinen on lapsen tukena ja kasvuympäristön luoja korostaen kuitenkin lapsen yksilöllisyyttä ja aitoa kohtaamista. Olennaista on se, mitä lapsi on, eikä niinkään se, mitä lapselta odotetaan. Lapsilähtöisyydessä keskeistä on myös lapsen kehityksen ja luovuuden kunnioittaminen. Tärkeää on, että lapsen asema tehdään näkyväksi. (Kuokkanen 2006, 27.)

3.1 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut

Ehkäisevän näkökulman varhaiskasvatukseen tuovat omalta osaltaan avoimet varhaiskasvatuspalvelut. Muun varhaiskasvatuksen tavoin toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista lapsiperheiden palvelua. Esimerkiksi avoimet päiväkodit, leikkitoiminta, perhekerhot ja leikkikenttätoiminta ovat avoimia varhaiskasvatuspalveluja. Palvelut vaihtelevat kuntakohtaisesti. Tarkoituksena on tarjota kotihoidossa oleville tai vähän päivähoitoa tarvitseville lapsiperheille sosiaalisia kontakteja, monipuolista toimintaa ja kasvatuksellista tukea. Palveluita voidaan järjestää joko lapsille tai yhdessä lapsille ja vanhemmille. Vanhemmille tarjotaan lyhytaikaista hoitoapua ja tilaisuuden tavata muita lapsiperheitä ja saada sitä kautta vertaistukea. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut saattavat madaltaa vanhempien kynnystä hakea mahdollisiin ongelmiin apua erityispalveluista. (Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä 2012.)

3.2 Varhaiskasvatusta ohjaavia linjauksia

Päivähoidon keskeisin tehtävä on vanhemmuuden tukeminen. Tällöin varhaisen puuttumisen näkökulma ja ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys korostuu. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 12.) Varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisilla että kuntakohtaisilla asiakirjoilla. Asiakirjat voivat vaihdella kunnasta riippuen. Valtakunnalliseen ohjaukseen kuuluu lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset, jotka sanelevat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen raamit. Varhaiskasvatuksen valta-

kunnalliset linjaukset pitävät sisällään yhteiskunnan tarjoaman ja valvoman varhaiskasvatuksen oleelliset periaatteet ja kehittämisen kohteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8.) Tarkastelen seuraavaksi lyhyesti päivähoitolain ja asetuksen, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lapsen oikeuksien sopimuksen. Varhaiskasvatusta ohjaa lukuisat muutkin asiakirjat ja lait, mutta tarkempaan käsittelyyn otan edellä mainitut dokumentit.

Päivähoitolaki- ja asetus. Päivähoitolaki on vuodelta 1973. Se pitää sisällään esimerkiksi päivähoiton tavoitteet ja tehtävät. Lain mukaan kunnan tulee huolehtia päivähoiton tarjoamisesta asukkaille sen mukaan, mitä tarve vaatii. Päivähoitoa tulee tarjota sellaisille lapsille, jotka eivät ole vielä saavuttaneet oppivelvollisuusiikää tai mikäli erityiset olosuhteet niin vaativat. (L 19.1.1973/36.) Laissa keskeistä on erityisesti henkilökunnan ja lasten väliset suhdeluvut. Päivähoitolain kohteena on lapsen lisäksi hänen huoltajansa, vanhempansa, lakisääteiset edunvalvojat ja päiväkodin kasvattajat. Olennaisimmat lasta koskevat asiat laissa koskevat oikeutta päivähoitoon, päivähoiton paikkaa ja ajankohtaa sekä hoidossa tarjottavaa ravintoa. Päivähoitolaissa ei suoraan määritellä iikää, milloin lapsen saa tuoda päivähoitoon. Laissa ei myöskään määritellä sitä, kuinka kauan lapsi saa olla päivähoitossa tiettynä ajanjaksona.

Päivähoitolaissa yhteistyön normitus on vähäistä, vaikka varhaiskasvatustyö edellyttää viranomaisyhteistyötä. Yhteistyöhön viitataan päivähoitolain 7 a §:ssä, jonka mukaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen kuntoutuksen yhteensovittamiseksi lapselle työstetään kuntoutussuunnitelma yhdessä vanhempien, mahdollisesti sosiaalilyön, terveydenhuollon ja koulutoimen kanssa. Päivähoitolaki ei sisällä varsinaisia erityismääräyksiä yhteistyön muodon osalta. (Mahkonen 2012, 33–34, 36–37.) Lapsi voi käydä päivähoitossa kuntoutuksellisista tai lastensuojelullisista syistä ja tällöin puhutaan päivähoitopaikan tarjoamisesta sosiaalisin perustein. Kunta voi myös myöntää alennuksen tai vapautuksen päivähoitomaksuista tarveharkintana sosiaalisin perustein. Tämä on yleistä esimerkiksi silloin kun päivähoitopaikka on myönnetty lastensuojelullisista syistä. (Päivähoito lastensuojelun tukitoimena 2012.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnalliset linjaukset ohjaavat varhaiskasvatuksen toteuttamista valtakunnallisella

tasolla. Sen tavoitteena on edistää tasapuolisen varhaiskasvatuksen toteutumista, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda edellytyksiä laadun kehittämiseksi yhdenmukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita. Tavoitteena on myös lisätä varhaiskasvattajien ammattitaitoa, vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja korostaa moniammatillisuutta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen sisältöä, laatua ja kuntien varhaiskasvatussuunnitelman laatimista. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ohjaavat valtakunnallisella tasolla sisältöä, laatua ja paikallisten esiopetussuunnitelman laatimista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa nähdään yhtenä olennaisena osana eri tahojen välinen yhteistyö. Yhteistyöllä pyritään mahdollisimman varhain puuttumaan riskitilanteisiin ja tämä pitää sisällään ennaltaehkäisevän näkökulman. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7-10.)

Kunnallisella tasolla kunnan varhaiskasvatuksen linjaukset ja strategiat voivat olla osana kunnan lapsipoliittista ohjelmaa, tai ne ilmenevät muista lasta tai perhettä koskevista asiakirjoista. Kunnan tai yhteistyössä toisen kunnan kanssa tehty varhaiskasvatussuunnitelma ottaa huomioon valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Jokaisella päivähoitopaikalla on kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa tarkempi suunnitelma ja siinä kuvataan tarkemmin kyseisen yksikön asioita käytännön tasolla. Siinä kuvataan mahdollisia painotuksia ja erityispiirteitä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä varhaiskasvattajien ja vanhempien kanssa ja ne ohjaavat jokaisen lapsen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9.)

Lasten oikeuksien sopimus. Jo YK:n lasten oikeuksien sopimuksen syntymävuonna 1989 tavoitteena oli luoda lapsiystävällinen maailma ja yhteiskunta (Hetemäki 2011,6). YK:n lapsen oikeuksia koskevaa yleissopimusta voidaan pitää tärkeänä osana laajaa ihmisoikeussopimusverkostoa. Silti tämä sopimus on melko tuntematon kansalaisten keskuudessa. Yleissopimusta valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea. (Tigerstedt-Tähtelä 2011, 5.) Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia. Sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta: syrjimättömyys, lapsen edun huomiointi, oikeus elämään ja kehittymiseen ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Suomessa tämä sopimus tuli voimaan vuonna 1991. (Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? 2012.) Mahkonen (2012, 28) on sitä mieltä, että lasten oike-

uksien sijaan tulisi puhua lapsuuden suojelusta, koska se on ensiarvoisen tärkeää. Päivähoidossa käytetään paljon lapsille suunnattuja sääntöjä, jotka liittyvät aina jollain tapaa lasten asemaan ja oikeuksiin.

3.3 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan päiväkotihenkilöstön ja vanhempien yhteistyötä. Kasvatuskumppanuuden avulla pyritään yhdistämään vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan tiedot ja taidot. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat sitoutuvat yhteiseen tehtävään ja pyrkivät tasavertaiseen ja luotettavaan suhteeseen. Henkilöstöllä on ensisijainen vastuu sisällyttää luontevasti kasvatuskumppanuus osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Vanhemmille varataan aikoja lasta koskeviin kasvatuskeskusteluihin. Yhtenä tavoitteena on myös edistää vanhempien keskinäistä yhteistyötä. Kasvatuskumppanuuden avulla pyritään huomaamaan mahdollisimman aikaisin mahdollinen tuen tarve. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.) Koivula (2004,81) lisää, että perheiden ja päivähoidon kasvatuskumppanuus on kirjattu myös lakiin lasten päivähoitosta. Sen mukaan päiväkotitukee vanhempien kotikasvatusta, koska vanhemmat ovat ensisijaisesti kasvattajia.

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi toimijana tulee nähdäksi ja ymmärretyksi kokonaisvaltaisesti. Varhaiskasvattajat voivat syventää omaa ammattitaitoansa yhteistyön kautta. Työntekijä sitoutuu toimimaan kunnioittaen ja tasavertaisessa suhteessa vanhempien kanssa. Kasvattajan tulee esittää asiansa vanhemmille ymmärrettävästi, kunnioittavasti ja asiallisesti. Kasvatuskumppanuutta tapahtuu väistämättä päivähoitossa vanhempien ja kasvattajien päivittäisissä kohtaamisissa. On tärkeää ottaa lapsi mukaan aikuisten keskusteluihin esimerkiksi, kun lasta haetaan hoidosta. Lapsen päivän tapahtumat ovat vanhemmille usein arvokasta tietoa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–18, 20, 44–45.) Jotta hyvä varhaiskasvatus muodostuisi, on kasvatuskumppanuus äärimmäisen tärkeää, koska mitä parempi vuorovaikutussuhde muodostuu, sitä helpompi vanhempien on ottaa esille vaikeita asioita.

Lastensuojeluasioissa kasvatuskumppanuus on tärkeä osa. Olennaista on se, että ollaan yhteydessä vanhempiin ja tuodaan esille tekeillä olevan lastensuojeluilmoi-

tuksen sisällöstä. (Berg-Toroi 2012, 267.) Jo huolen heräämisen ja varhaisen puuttumisen vaiheessa dialogisuus on äärimmäisen tärkeää. Toimintaa tulee sanoittaa niin, että jokainen tietää mihin työllä pyritään ja mitkä ovat kehittämisen kohdat. Mikäli päivähoidossa ollaan huolissaan perheen jaksamisesta, tulee keskustelu aloittaa heti. (Heinämäki 2005,18,35.) Usein vanhempien kanssa voidaan keskustella ilmoitukseen johtavista sekoista, mutta kaikki eivät välttämättä ole yhtä yhteistyökykyisiä. Avoimuus vanhempia kohtaan on todella tärkeää, etteivät he kokisivat, että varhaiskasvattajat toimivat heidän selkänsä takana. (Berg-Toroi 2012, 267.)

3.4 Erityisen tuen tarve ja varhainen puuttuminen päivähoidossa

Jokaisella lapsella on erityisiä tarpeita ja voimavaroja. Joillakin lapsilla tarpeet ovat voimakkaampia ja asettavat eri tavalla haasteita aikuisille. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 272.) Erityistä tukea tarvitsevilla lapsella tarkoitetaan sellaista lasta, jonka kehityksen, kasvun tai oppimisen edellytykset ovat heikentyneet sairauden, vamman tai toimintavajavuuden vuoksi. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat lapset, jotka tarvitsevat psyykkistä ja sosiaalista kasvun tukea. (Huhtanen 2004, 28.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 36) sanotaan, että lapsen tuen tarpeen määrittely ja toteutus tulee merkitä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Eri tahoilla laaditut kasvatus, kuntoutus- ja lapsen esiopetuksen suunnitelmat sovitetaan kokonaisuudeksi. Huhtanen (2004,33) täsmentää, että lasten mielenterveysongelmat ja vaikeasti häiriintyneiden lasten määrä on lisääntynyt ja ne aiheuttavat erityisen tuen tarvetta. Esimerkiksi lapsen laiminlyönti voi aiheuttaa pitkäkestoisia psyykkisiä haittavaikutuksia lapselle (Smith & Fong 2004, 7). Taustalla voi olla myös esimerkiksi turvallisuuden puutetta, suuria elämänmuutoksia tai vanhempien avioero. Yksinhuoltajaperheissä käytöshäiriöt ovat yleisempiä. Lapsen hyvinvointi määräytyy hyvin pitkälle siinä lähiympäristössä, missä lapsi elää. (Huhtanen, 2004, 33.)

Erityisen tuen tarpeen yhteydessä puhutaan usein varhaisesta puuttumisesta. Päivähoito on aina ollut yksi varhaisen puuttumisen ympäristö (Heinämäki 2005,14). Varhainen tuki vahvistaa lapsen hyvinvointia suojaavia tekijöitä ja samalla heiken-

tää riskitekijöitä. Tukea toteutetaan lapsen eri ikävaiheissa. Varhaista puuttumista tehdään sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yksilötasolla lapsen tai perheen toimintaan puututaan mahdollisimman varhain. Yhteisötasolla lapsiperheiden ympäristöä uhkaaviin seikkoihin osallistutaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Varhaista puuttumista seuraa varhainen tukeminen. (Lindqvist 2008, 16–17) Taskinen (2010,27) lisää, että palveluissa tulee olla tietoja ja taitoja huolen puheeksi ottamisesta tarpeeksi ajoissa. Heinämäki (2005, 8-9) täsmentää vielä, että lasten tuen tarpeet ovat nykyään niin moninaisia, että on mahdotonta vetää rajaa tavallisen ja erityisen välille. Erityispäivähoito on edelleen osana palvelujärjestelmää, mutta varhaiskasvatuksessa puhutaan yhä useammin erityisen tuen tarpeesta. Lapsi voi siis saada erityistä tukea vaikka ei olisikaan erityispäivähoidossa. Varhaista tukea tulisi toteuttaa kaikkialla siellä, missä lapset toimivat, erityisesti päivähoitossa. Varhainen tuki tulee tarjota lapselle ja perheelle avoimesti ilman minkäänlaista leimaa. Asioita tulisi käsitellä yhteistyössä perheen kanssa. Varhaisen tuen vaiheita ovat huolen tunnistaminen, ongelman puheeksi ottaminen ja korjaavat toimenpiteet. (Taskinen 2010, 46.)

Lasten ongelmat ilmenevät erilaisina oppimisen, käyttäytymisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikeuksina. Erityisen tuen tarve on lisääntynyt koko ajan. Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja siihen vastaaminen on varhaista puuttumista. Varhaiseen puuttumiseen voidaan liittää käsite moniammatillinen yhteistyö. Ongelmat ovat usein moninaisia, joten tarvitaan eri ammattikuntien osaamista. Tärkeää on arvioida erityisen tuen tarvetta ja tavoitteena on, ettei se pitkittyisi ja kasautuisi. (Huhtanen 2004, 203–205.) Tässä on juuri hyvä esimerkki päivähoiton ja lastensuojelun mahdollisesta yhteistyöstä.

3.5 Varhaiskasvatus Seinäjoella

Seinäjoen kaupungissa pyritään järjestämään tavoitteellista ja turvallista päivähoitoa ja esiopetusta moniammatillisen tiimin voimin (Varhaiskasvatuspalvelut [Viitattu 14.9.2013]). Seinäjoen kaupungin päivähoiton tärkeimpiä arvoja ja periaatteita ovat asiakassuuntautuneisuus, laatu, turvallisuus ja taloudellisuus. Seinäjoella varhaiskasvatusta tarjoavat päiväkodit, ryhmäperhepäiväkodit ja perhepäivähoito.

Päivähoito voi olla osa- tai kokopäivähoitoa tai vuorohoitoa. Varhaiskasvatukseen kuuluu myös avoimet varhaiskasvatuspalvelut, johon kuuluu avoin päiväkoti, leikki-toiminta ja leikkikenttätoiminta kesäisin. (Varhaiskasvatuksen kehittämistarpeet Seinäjoella 2016 saakka 2012, 3-4.) Seinäjoen avoin päiväkoti on lapsiperheiden kohtaamispaikka, johon voi tulla oman aikataulun mukaan keskiviikkoisin ja torstaisin. Avoimessa päiväkodissa järjestetään myös perheryhmiä, johon haetaan erillisellä hakemuksella. Ryhmä on tukipaikka erilaisissa elämäntilanteissa oleville lapsiperheille. (Avoin päiväkoti [Viitattu 14.9.2013].)

Seinäjoella on 30 päiväkotiä, joissa on yhteensä noin 2200 lasta. Vuoden 2013 alusta myös aiemmin yksityisenä toimineet päiväkodit Muksula ja Tenavakoti ovat siirtyneet kaupungin yksiköiksi. Pajulinnun päiväkoti ja Suvikello toimivat edelleen ostopalveluperiaatteella. Lisäksi Seinäjoella on yksityinen päiväkoti Peiponpesä, johon voi saada palvelusetelin tietyillä kriteereillä. Ryhmäperhepäiväkoteja on 30 ja niissä on hoitopaikkoja yhteensä noin 330. (Varhaiskasvatuksen kehittämistarpeet Seinäjoella 2016 saakka 2012, 8.)

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatusta kuvataan laivan muodossa. Lapset ovat laivan matkustajia, jotka purjehtivat laivalla kohti tulevaisuutta. Miehistönä toimivat kasvattajat vahvalla ammattitaidolla ja osaamisella. Laivan runkona toimii hyvä perushoito sekä kasvatusta ja oppimisen ohjaaminen. Laivan masto muodostuu puolestaan toiminnan kehittämisestä ja asiakkaiden tarpeiden huomioimisesta. Peruspurjeena on yhteisesti sovitut arvot ja lapsikäsitys. Yhteistyökumppaneiden avulla laiva kulkee eteenpäin ja reittivalinnat tehdään yhdessä lasten ja vanhempien kanssa. (Hyvä varhaiskasvatus Seinäjoella 2012, 7.)

Seinäjoen kaupungilla on päivähoiton varhaiskasvatuksen kuntasuunnitelma, joka on nimeltään ”Meirän vasu”. Se on varhaiskasvatustyön ohjauksen väline, jotta työtä laatua voitaisiin ylläpitää ja kehittää. Tavoitteena on varhaiskasvatuksen yhdenvertainen toteutuminen. Jokaisessa päivähoitoyksikössä tulee olla kaupungin varhaiskasvatuksen lisäksi oma yksikkökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Yksikkökohtaisten suunnitelmien jälkeen laaditaan ryhmäkohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat lasten varhaiskasvatussuunnitelmia silmällä pitäen. Meirän vasussa on eritelty mitä kasvatuskumppanuus tarkoittaa Seinäjoella. Päivähoitossa pyritään järjestämään päivittäistä keskustelua jo kohtaamisia vanhempien kanssa,

kasvatuskeskusteluja, vanhempainiltoja ja yhteisiä tapahtumia. (Meirän vasu 2012, 3-4.) Juuri nämä asiat pitävät sisällään lastensuojelun ennaltaehkäisevää näkökulmaa. Näiden lisäksi vanhemmuutta tuetaan kasvatuskeskusteluissa muiden vanhempien kanssa, vanhempainryhmissä ja vanhempien omaehtoisissa vertaisryhmissä (Meirän vasu 2012, 4).

4 LASTENSUOJELU

Tässä pääluvussa käsittelen lastensuojelua. Avaan aluksi käsitteen lastensuojelu, jossa tuon esille lastensuojelun tukitoimia. Mainitsen tekstissä sijaishuollosta ja jälkihuollosta, mutta en käsittele niitä tarkemmin, vaan keskityn avohuoltoon ja ennaltaehkäisevään lastensuojeluun. Kerron myös mikä on lastensuojelun tarkoitus ja mihin sillä pyritään. Tuon esille myös Seinäjoen kaupungin tarjoamia lastensuojelun palveluja.

Lastensuojelun kokonaisuus muodostuu peruspalveluista, ehkäisevästä lastensuojelusta, lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta. Lastensuojelu on laaja-alaisesti lasten suojelua, johon osallisena ovat koko yhteiskunta ja kansalaiset. Lasten suojelu perustuu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. (Taskinen 2010, 19–20,173.)

Lastensuojelun tehtävää ohjaavat lastensuojelulaki, lapsen edun turvaaminen ja valvominen (Berg-Toroi 2012, 255). Lastensuojelulla pyritään turvaamaan lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Vanhemmilla ja huoltajilla on päävastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnan tulee parhain mahdollisin keinoin antaa apua vanhempien kasvatustehtävälle. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sitä toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma ja järjestetään erilaisia avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelun pyrkimyksenä on puuttua ongelmiin mahdollisimman aikaisin ja ehkäistä ongelmia. Kun arvioidaan lastensuojelun tarvetta tai toteutetaan lastensuojelua, niin aina on otettava huomioon lapsen etu. (L 13.4.2007/417, 1§, 2§, 3§.) Myös Taskinen (2010, 26) korostaa, että lastensuojelussa työskentelyn taustalla tärkeimpänä asiana ovat aina lapsen etu ja lapsen tarpeet.

4.1 Avohuollon tukitoimet

Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden (Avohuolto, [Viitattu 15.1.2013]). Tukitoimien saaminen edellyttää lastensuojelun asiakkuutta ja asiakkaalle tulee laatia asiakassuunnitelma (Berg-Toroi 2012, 256). Tukitoimien tarkoituksena on edistää lapsen myönteistä kehitystä. Lapsen vaikeuksia tulisi ensisijaisesti pyrkiä korjaamaan avohuollon tukitoimien avulla lapsen asuessa kotona. Tukitoimilla tuetaan vanhemmuutta ja kykyä kasvattaa lapsia. (Taskinen 2010, 69.) Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen pitää ryhtyä välittömästi tukitoimiin, jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä ja kehitystä tai lapsi omalla käyttäytymisellä vaarantaa terveyttään ja kehitystään. (L 13.4.2007/417, 34§.) Taskinen (2010, 69–73) huomauttaa, että avohuollon tukitoimet ovat aina vapaaehtoisia. Toimet vaihtelevat paljon ongelmien mukaan sekä kunnan tarpeiden mukaan. Avohuollon tukitoimiin kuuluu taloudellinen tuki ja asunon turvaaminen ja erilaisia avohuollon palveluja esim. päivähoito, lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö. Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimena, mutta silloin ei saa täyttyä huostaanoton edellytykset. Berg-Toroi (2012, 256, 260) täsmentää, että lapsi voidaan sijoittaa myös yhdessä vanhempien kanssa. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät riitä turvaamaan lapsen kasvua ja hyvinvointia, voidaan lapsi ottaa huostaan tai sijoittaa sijaishuoltoon.

4.2 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu

Ennaltaehkäisevää lastensuojelua on kaikki sellainen tuki, jota annetaan lapsiperheille, ilman että he ovat lastensuojelun asiakkaita (Taskinen 2010, 32). Ehkäisevä lastensuojelu on suunnitelmallista ja tavoitteellista lastensuojelutyötä. Sitä voidaan toteuttaa mahdollisimman varhaisella puuttumisella huolta herättäviin tilanteisiin, tukemalla vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja huomioimalla aina lapsen etua. Ennaltaehkäisevää lastensuojelua toteutetaan esimerkiksi päivähoitossa, neuvoloissa, opetuksessa ja nuorisotyössä. Pyrkimyksenä on edistää lasten hyvinvointia ja ennaltaehkäistä ongelmatilanteita. (Järvinen ym. 2009, 91.) Ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa korostetaan aikuisten vastuuta lapsista, mutta on kuitenkin tärkeää muistaa myös lasten osallisuus heitä koskeviin asioihin. Erittäin

tärkeää ehkäisevää lastensuojelutyötä on perheiden tukeminen. Lapsen hyvinvointia voidaan turvata vaikuttamalla kasvuoloihin, tukemalla perhettä palvelujen avulla, taloudellisella tuella ja hoitomahdollisuuksilla. (Törrönen & Vornanen 2004, 155, 159–160.) Lastensuojelulaissa korostetaan kaikkien toimijoiden yhteistä vastuuta perheiden hyväksi. Oleellista on, ettei riskitilanteita päästettäisi liian pitkälle. (Olisiko jo tekojen aika? 2013, 25.)

Ehkäisevä lastensuojelutyö tulisi nähdä työnä, jota tehdään pitkällä aikavälillä tavoitteenaan edistää lasten ja perheiden hyvinvointia. Ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä olennaista on se, että ammattilaiset huomaavat perheen ongelmat ja ymmärtävät, millainen on hyvä kasvuympäristö lapselle. (Strid 2004, 240.) Ennaltaehkäisevällä työllä on suuria yhteiskunnallisiakin vaikutuksia. Lapsen maailma-lehden (2012, 39) mukaan lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle maksaa kymmenen kertaa enemmän verrattaessa ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön.

4.3 Lastensuojeluilmoitukset

Lastensuojeluilmoituksella tarkoitetaan sosiaalitoimelle tehtävää ilmoitusta tilanteista, jotka saattavat vaatia lastensuojelullisia toimenpiteitä ja tarve on syytä selvittää (Aer 2012, 48). Maaliskuun alusta 2010 lähtien lastensuojelulaissa on määritelty kolme keskenään erilaista lastensuojeluilmoitusta: ennakollinen lastensuojeluilmoitus, pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi ja perinteinen lastensuojeluilmoitus. Yhteistä näille kaikille on se, että ne voidaan tehdä salassapitovelvollisuudesta riippumatta. Jos näin ei tehtäisi, salassapitovelvollisuus tekisi ilmoitusvelvollisuuden täysin turhaksi. (Mahkonen 2012, 179.) Kerron seuraavaksi tarkemmin eri lastensuojeluilmoituksista.

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus tehdään, mikäli ilmoitusvelvollisen on syytä epäillä, että perheeseen syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelullisia tukitoimia heti syntymänsä jälkeen. Ilmoitusvelvollisella voi olla esimerkiksi tietoa vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmista. Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tavoitteena on turvata äidille ja koko perheelle heidän tarvitsemansa tukitoimet jo odotusaikana. (Mahkonen 2010,

217–218.) Päiväkodissa ennakkollista lastensuojeluilmoitusta voidaan käyttää silloin, jos odottavalla äidillä on päivähoidossa toinen lapsi ja päivähoidossa huomataan perheen huolestuttava tilanne. Ennakollista lastensuojeluilmoitusta ei kuitenkaan voida tehdä päivähoidossa silloin, kun kysymys on esikoisen päivähoidosta. Ensimmäistä lasta odottava perhe käyttää silloin neuvolan, eikä päivähoidon palveluja. (Mahkonen 2012, 192.) Ennakollisia lastensuojeluilmoituksia tehdään vain vähän suhteessa arvioihin tuen tarpeesta. (Toimiva lastensuojelu 2012, 18).

Pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Mahkonen (2010, 221–223) mukaan ilmoitusvelvollisuuden voi toteuttaa yhteistyössä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä pyyntönä arvioimalla lastensuojelun tarve. Edellytyksenä on, että pyyntö tulee tehdä viipymättä sekä ilmoitusvelvollisen tulee tuoda ilmi pyynnön tekemiseen johtavat seikat. Pyyntöä voidaan käyttää esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa huomioiden se, kuuluuko asia lastensuojelulle vai terveydenhuollon puolelle. Tämä järjestely on tullut voimaan lastensuojelulaissa 1.3.2010 alkaen (Mahkonen 2012, 193).

Perinteinen lastensuojeluilmoitus. Perinteinen lastensuojeluilmoitus saattaa liittyä esimerkiksi lapsen hoidon ja huolenpidon puutteeseen, kehitystä vaarantaan olosuhteisiin tai lapsen omaan käyttäytymiseen. Ilmoituksen syynä voi olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapsen heitteillejättö, pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden epäily tai uhka. (Mahkonen 2012, 179.) Päivähoidosta tehdyt havainnot ovatkin todella tärkeitä lastensuojelun työntekijöille (Lasten päivähoidon asiakastiedot sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmässä 2007, 66). Ilmoituksen syynä saattaa olla vanhemman tai vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuuden tunne, oman hoidon laiminlyönti tai tukiverkoston niukkuus. Ilmoituksen myötä lastensuojelun viranomaiset selvittävät mahdollisia jatkotoimenpiteitä avohuollon tukitoimin tai laitoshoidon keinoin. Jos päädytään siihen, että jatkotoimenpiteitä ei tarvita, turvaudutaan yhteiskunnan muihin keinoihin auttaa, kuten neuvolan palveluihin. (Mahkonen 2012, 179.)

Ilmoituksen jälkeen sosiaalityöntekijän tulee arvioida tilanteen kiireellisyys. Kiireellisimpiin tapauksiin reagoidaan välittömästi. Lastensuojeluilmoitus tulee käsitellä seitsemän vuorokauden aikana. Sen aikana tehdään ratkaisu, ryhdytäänkö selvittämään lastensuojelun tarvetta. On erittäin tärkeää, että mahdollinen lapsen kal-

toinkohtelu tunnistetaan mahdollisimman nopeasti ja asiaan tartutaan. Päivähoito, koulu ja poliisi ottavat useimmin yhteyttä lastensuojeluun. Myös terveydenhuollon eri toimihenkilöt ovat tärkeitä osallistujia. (Karjalainen, Forsberg & Linnas 2012, 285–286.)

4.4 Ilmoitusvelvollisuus

Kaikki sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ovat velvollisia välittömästi ilmoittamaan sosiaalityöntekijälle, jos he tietävät, että jollakin lapsella on hoidossa ja huolenpidossa puutteita ja se edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä. Kyseessä on lastensuojeluilmoitus. (Järvinen ym. 2009, 92.) Ilmoitusvelvollisuus koskee myös harjoittelijoita, opiskelijoita, vapaaehtoisia ja muita työntekijöitä. Ilmoituksen voi tehdä sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle eli sosiaalivirastoon, lastensuojelutoimistoon tai vastaavaan paikkaan. Sen voi tehdä puhelimitse tai kirjallisesti ja ilmoitus tehdään omalla nimellä. Laki velvoittaa tekemään ilmoituksen salassapitovelvollisuuden estämättä. Kun ilmoitus on tehty, lastensuojeluviranomaiset alkavat selvittämään tarvitaanko lastensuojelullisia toimenpiteitä. (Taskinen 2010, 50–53.) Mahkonen (2010, 224–225) muistuttaa, että tässä vaiheessa yhteistyö on äärimmäisen tärkeää, koska sosiaalihuollolla ei välttämättä ole riittäviä tietoja lapsesta, joten päiväkodilla on lakisääteinen velvollisuus toimia yhteistyössä sosiaalihuollon kanssa. Heinämäki (2005,82) korostaa, että päivähoidon henkilöstön ei itse tarvitse osata arvioida syntykö ilmoituksesta lastensuojelullinen toimenpide, pääasia että ilmoitus tehdään, jos huoli syntyy. Vuoden 2012 alusta tuli voimaan lastensuojelulain 25 d §, että mikäli epäillä lapsen kohdistuvan kasvuympäristössä seksuaalirikos tai väkivaltarikos, tulee lastensuojeluilmoitus tehdä suoraan poliisille (L 13.4.2007/417, 25d §). Aerin (2012, 49) mukaan ilmoituksen voi tehdä myös useampi ilmoitusvelvollinen yhdessä, mutta joku kuitenkin allekirjoittaa ilmoituksen.

4.5 Lastensuojelu Seinäjoella

Lastensuojeluyksikössä hoidetaan lastensuojeluun liittyviä asioita, kuten lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen, lastensuojelutarpeen selvittäminen, lastensuojelun avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelu [Viitattu 14.9.2013].) Lastensuojeluyksikkö Pajurinteessä on 7 laitospaikkaa 9-16-vuotiaille lapsille. Sen tavoitteena on tukea kasvua, kehitystä ja itsenäistymistä ikätason mukaan. Pajurinne tarjoaa lyhytaikaisia laitospalveluita. Laitoksessa on myös kaksi perhetyöntekijää. (Lastensuojeluyksikkö Pajurinne [Viitattu 14.9.2013].) Seinäjoella tarjotaan myös perheohjausta avohuollon tukitoimena Tupasvillassa. Perheohjauksesta tehdään suunnitelma yhdessä perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa. Perheohjauksella tavoitellaan lapsen hyvinvoinnin edistämistä ja vanhemmuuden tukemista. Ohjausta tehdään asiakasperheen kotona tai Tupasvillassa. (Tupasvillan lastensuojelun perheohjaus [Viitattu 14.9.2013].)

Seinäjoella on kaksi perhetyöntekijää lapsiperheiden kotipalvelussa. Palveluun voi ottaa yhteyttä, jos äiti odottaa vauvaa ja kotona on muitakin lapsia tai jos äidillä on jokin meno, esimerkiksi neuvola tai jos äiti on väsynyt ja tarvitsee apua. Lapsiperheiden kotipalvelu on ennaltaehkäisevää perhetyötä. Palvelu on tarkoitettu seinäjokelaisille lapsiperheille. Kyseistä palvelua voidaan tarjota enintään neljä kertaa kuukaudessa. (Lapsiperheiden kotipalvelu [Viitattu 14.9.2013].)

5 MONIAMMATILLISUUS PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN VÄLILLÄ

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö on moniammatillista työtä. Varhaiskasvatustyön perustana on, että jokainen työntekijä kykenee moniammatilliseen työskentelytapaan koulutuksesta tai työkokemuksesta riippumatta (Virolainen 2006, 221). Tässä luvussa avaan käsitteen moniammatillinen yhteistyö. Paneudun erityisesti päiväkodin moniammatilliseen työhön. Pohdin mitä päivähoito on osana lastensuojelua ja miten yhteistyö toimii. Tuon esille, millaisia haasteita yhteistyössä voi olla.

5.1 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisuudella viitataan yleisimmin eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden yhteistyöhön ja tiimityöskentelyyn. Sitä voidaan toteuttaa työyhteisön sisällä tai eri organisaatioiden välillä ylittäen rajoja. Ajatuksena on saada aikaan jotain sellaista, mitä työntekijä yksin ei voi saada. (Karila & Nummenmaa 2001, 3.) Tiimin avulla voidaan saada aikaan sellaisia tuloksia, mitä kukaan ei saisi aikaan yksin. Tiimityöllä voidaan löytää jokaisen työntekijän vahvuudet ja ammattilaiset voivat siten täydentää toisiaan. (Why is teamwork important? [Viitattu 1.7.2013].) Myös Payne (2000, 87) on sitä mieltä, että työntekijän erikoisosaaminen kannattaa huomioida. Tänä päivänä monitasoisten ongelmien ymmärtäminen ja hallinta vaativat monia eri näkökulmia. Moniammatillisessa yhteistyössä on kysymys siitä, että on joukko ammattilaisia, joilla on erilaisia osaamisalueita. (Kontio 2010, 6.) Isoherasen (2005, 33) mukaan moniammatillisuus edellyttää tietoista pyrkimistä vuorovaikutukseen, jossa eri näkökulmien yhteensovittaminen on mahdollista. Paynen (2000, 9) mukaan on tärkeää, että työntekijöiden välillä vallitsee kunnioittava vuorovaikutus ja sen voi saada tutustumalla toiseen ihmiseen ja hänen työhönsä.

Sosiaaliset ongelmat ovat tulleet yhä monimutkaisemmiksi. Monien ihmisten elämään kuuluu syrjäytymisen uhka, eikä sitä ole saatu kokonaan poistettua. Perheiden tukeminen edellyttääkin palveluiden yhteistyötä ja moniammatillisuutta. (Allila & Kronqvist 2008, 30.) Moniammatillinen yhteistyö on sosiaali- ja terveysalalla

asiakslähtöistä työskentelyä, jossa tavoitteena on huomioida asiakkaan elämä kokonaisuutena. Sosiaali- ja terveysalalla asiakastapauksissa voi olla tietoa paljon ja se voi tulla monista eri ammattikunnista. Moniammatillisessa työssä tarvitaan sosiaalisia taitoja, tulee osata kuunnella muita, mutta kertoa myös oman kantansa asiaan. (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 34,40,42.)

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää monien tahojen yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen ja riskien ennaltaehkäisy. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10.) Päiväkodissa työskentelee nykyään varsin moniammatillinen tiimi. Heidän asiantuntijuutensa on erilaisesti painottunut ja näin saadaan laajaa asiantuntemusta. Moniammatillinen työyhteisö mahdollistaa kaikkien näkökulman arvostamisen ja tuo esille erityisosaamista. (Sosionomi varhaiskasvatuksessa [Viitattu 16.1.2013].) Moniammatillisuus tarjoaa työntekijälle uudenlaisia mahdollisuuksia kehittää työtä päiväkodissa. Se mahdollistaa jokaisen mielipiteen huomioimisen ja arvostamisen, mutta myös kirkastaa jokaisen erityistä osaamista. (Karila & Nummenmaa 2001, 41.) Nykyään päiväkodeissa työskentelee yhä enemmän sosionomi (AMK)- koulutuksen omaavia työntekijöitä. Sosionomi voi työskennellä lastentarhanopettajana, jos hänellä on vähintään 60 opintopistettä suoritettuna opintoja liittyen varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan. Sosionomilla ei kuitenkaan ole esiopetuspätevyyttä. Sosionomilla on erityistä osaamista lastensuojeluasioiden kanssa toimimisessa. Sosionomi (AMK) hallitsee sosiaalipedagogista osaamista, yhteisöosaamista ja yhteiskuntaosaamista (Sosionomi varhaiskasvatuksessa [viitattu 16.1.2013]). Sosionomien vahvuutena päivähoitossa voidaan pitää psykososiaalisten palveluiden ja vanhemmuuden tukemisen osaamista sekä moniammatillisuuden hallitsemista. Lastentarhanopettajien koulutus puolestaan painottuu lapsuuden asiantuntijuuteen. (Vuorensyrjä, Borgman, Kemppainen, Mäntysaari & Pohjola 2006, 205.) Happonen (2008, 104) lisää, että sosionomilla on myös perhetyön ja lastensuojelun osaamista, jota tarvitaan varhaiskasvatuksen lisäksi myös muissa toimintaympäristöissä. Perheiden kanssa tehtävä työ on juurikin sosionomin ydinosaamista.

Päiväkodissa voidaan puhua sisäisestä ja ulkoisesta moniammatillisuudesta. Sisäinen ammatillisuus tarkoittaa päiväkodin sisällä eri ammattiryhmien jaettua ammatillista toimintaa. Ulkoinen moniammatillisuus puolestaan tarkoittaa yhteistyötä

muiden tahojen kanssa, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa, esimerkiksi lastensuojelu. (Karila & Nummenmaa 2001, 40–42.) Monipuolinen verkostotyö tukee toimivaa varhaiskasvatusta. Näin voidaan taata lapsiperheille laadukasta palvelua perheen tarpeita silmällä pitäen. Verkostotyöllä pyritään puuttumaan ongelmiin mahdollisimman aikaisin ja ehkäistä niitä. (Lasten päivähoiton kehittämistarpeet Seinäjoella vuoteen 2012 2006, 20.) Moniammatillisen työotteen tavoitteena on luoda mahdollisimman totuudenmukainen käsitys lapsen ja perheen kokonaistilanteesta. Yhteistyö vie aikaa, mutta antaa työntekijän ammatillisuudelle paljon. (Strid 2004, 250.) Moniammatillisessa työssä haastavaa on myös lapsen näkökulman esille tuominen. Laaja toimijaverkosto voi saada aikaan sen, ettei lasta kuulla tarpeeksi. Lapsen yksilöllinen huomiointi vaatii varhaiskasvattajalta laajaa taitoa ja herkkyyttä kuulla ja havaita lasta. (Järvinen ym. 2009, 95.)

5.2 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö

Päivähoidon ja lastensuojelun toimiva yhteistyö on tärkeää kummallekin osapuolelle. Valitettavan usein yhteistyössä on ongelmia esimerkiksi kiireen ja vaitiolovelvollisuuden kanssa. Päivähoidon taholta tehdyt havainnot ovat äärimmäisen tärkeitä lastensuojelulle. (Lasten päivähoiton asiakastiedot sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmässä 2007, 65–66.) Vuosien mittaan lastensuojelun tukitoimesta on tullut päivähoiton yksi keskeisin tehtävä (Koivunen 2009, 16). Koivunen (2009,16) korostaa, että päivähoiton ryhmä itsessään sekä varhaiskasvatus ja esiopetus ovat lastensuojelun tukimuotoja. Junttila (2004,15) lisää vielä, että päiväkodin merkitys avohuollon tukitoimena on merkittävä ja sillä on paljon mahdollisuuksia vaikuttaa. Lapsi saa ruokaa, turvallisia ihmissuhteita ja virikkeellisen ympäristön osaksi päivää. Vanhemmat saavat myös päiväkodista keskustelukumppanin itselleen. Täten vanhempien tulisikin ottaa kaikki hyöty irti päivähoiton tarjoamista palveluista.

5.2.1 Huolen heräämisestä lastensuojeluilmoitukseen

Päiväkodissa työskentelyssä aina keskiössä on lapsi. Päiväkodissa tulee suhtautua vakavasti, mikäli huomaa lastensuojelullista huolta lapsen toiminnassa tai kertomuksissa. On tärkeää, että henkilökunta toimii tiiminä tällaisissa tilanteissa. (Vahtikari ym. 2008, 3.) Peruspalveluissa tulee huoli ottaa välittömästi puheeksi, jos sellainen herää. Olennaista varhaisessa puuttumisessa on se, että vanhemmille tarjotaan avoimesti tukea ja eri vaihtoehtoja. Perheen tehtäväksi jää päättää, minkälaista tukea he ottavat vastaan. Tavoitteena on, että jokaisen toimijan voimavarat voitaisiin yhdistää perheen hyväksi. (Ehkäisevä lastensuojelu ja dokumentointi 2012.)

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä yhteistyötarjouksena perheelle. Tilanteesta saattaa tehdä myönteisemmän se, että asiakas ”vaihdetaan saattaen”. Tavoitteena on saada aikaan perheelle tunne, että heistä välitetään. Kaikkien keskustellessa avoimesti ja sovitaan tukitoimista yhdessä, niin kaikki osapuolet ovat tietoisia työskentelyn tavoitteista. (Eriksson & Arnkil 2005, 34.) Viittala (2006, 68,70) lisää, että perhetilanteen epävakaus kaikkine syineen ja seurauksineen kulkee lapsen mukana päivähoidossa. Varhaiskasvattajien tulisi olla tietoisia perheiden taustoista. Päiväkodin henkilökunnan tulee olla lapsen saatavilla ja kuunnella häntä aina kun lapsi sitä tarvitsee. On tärkeää muistaa, että ongelmat eivät aina johdu lapsesta, eikä lasta saa syyllistää. Päivähoidossa lastensuojelulliset kysymykset koetaan hankaliksi ja havaintojen tekeminen on usein vaikeaa. Ongelmallista on vanhempien tilan arviointi ja valmius keskustella tilanteista. Esimerkiksi päihitteidenkäyttäjät voi ”tsempata” keskustelun ajan ja antaa väärän kuvan perheen tilanteesta. Aidot tilanteet tulevat usein ilmi vasta kotikäyntien avulla. (Huhtanen 2004, 69.) Samaistuminen perheen tilanteeseen on hyväksi, mutta liika ymmärtäminen saattaa jumittaa tilannetta ja työntekijä sokeutuu näkemään muita vaihtoehtoja (Eriksson & Arnkil 2005, 35). Mahkonen (2012, 179) täsmentää, että olisikin tärkeää puhua enemmän varhaisesta yhteistyöstä kuin varhaisesta puuttumisesta.

Huhtasen (2004, 70) mukaan päiväkodin henkilöstön huolen herättäessä aletaan kerätä havainnointiaineistoa. Huolta herättäviä asioita seurataan tilanteen mukaan. Aineisto on todella tärkeää mahdollisen lastensuojeluilmoituksen vuoksi. Usein työntekijät kertovat huolensa esimerkiksi kiertävälle erityislastentarhanopettajalle.

Tämä puolestaan ottaa yhteyttä eteenpäin asiantuntijoihin, jotka puntaroivat esimerkiksi eri tutkimusten vaihtoehtoja. Kaikkialla ei kuitenkaan ole käytettävissä erityislastentarhanopettajan palveluita, joten silloin turvaudutaan omaan työyhteisöön ja tiimityöhön. On olemassa käsikirja työntekijöille koskien työtä kaltoinkohdeltujen lasten kanssa. Myös siellä painotetaan muistiinpanojen tekemistä lapsen puheista, mutta välttämätöntä on kuitenkin arvioida tietojen luotettavuus. Tärkeää on, että se joka havaitsee ongelman vie myös asiaa eteenpäin. Tilanteesta keskustellaan avoimesti sekä tiimissä että esimiehen kanssa, mutta myös vanhempien kanssa. Luottamuksellinen yhteistyö perheen kanssa on tärkeä osa prosessia. Mikäli työntekijät päätyvät lastensuojeluilmoitukseen, tulee siitä aina kertoa huoltajille joko ilmoituksen tekijän tai päiväkodin esimiehen toimesta. (Kaltoin kohdeltu lapsi 2012, 11.)

5.2.2 Lastensuojeluilmoitukset varhaiskasvatuksessa

Lastensuojelutarpeen lisääntyminen on havaittavissa päiväkodeissa (Huhtanen 2004, 68). Esimerkiksi Seinäjoella lastensuojeluilmoitusten määrä on noussut. Lasten kanssa työskenteleviä on rohkaistettu tarttumaan huoleen entistä nopeammin. Viimeaikaisilla perhesurmilla sekä helsinkiläistytön surmalla voi olla myös vaikutuksia ilmoitusten määrään. (Lastensuojeluilmoituksia tehdään yhä enemmän 2012.) Yleisen mielipiteen mukaan Suomessa on korkea kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus. Kun ilmoitus on tehty virantoimituksessa, se mahdollistaa ilmoittajan nimen kertomisen vanhemmille. (Huhtanen 2004, 68.) Peruspalvelujen piirissä lastensuojeluilmoituksia tehdään edelleen liian vähän. Mikäli lastensuojelun kanssa ei ole toimivaa yhteistyökäytäntöä, toimipisteissä saatetaan empiä tehdäkö lastensuojeluilmoitus vai ei. (Eriksson & Arnkil 2005,33.) Kuitenkin Helsingin Sanomat uutisoi vuoden 2012 marraskuussa, että lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut. Seinäjoki on yksi niistä kaupungeista, joissa lastensuojeluilmoitusten määrä on noussut. Useissa kaupungeissa lasten kanssa työskenteleviä on kannustettu tarttumaan huoleen entistä aiemmin. Osa kunnista on myös kouluttanut päivähoidon ja neuvoloiden henkilökuntaa siitä, kuinka lastensuojeluilmoitus tehdään. (Lastensuojeluilmoituksia tehdään yhä enemmän 2012.) Ylen uutisen mukaan päiväkodit ottavat edelleen liian harvoin yhteyttä lastensuojeluun. Siihen

nähdessä kuinka paljon varhaiskasvattajat viettävät aikaa lasten kanssa, tulee lastensuojeluilmoituksia kummallisen vähän. Varhaiskasvattajalla on erityinen suhde perheisiin. Uutisessa haastateltu lastentarhanopettaja toteaa, että moni tekee ilmoituksen vasta sitten, kun huoli on suuri. (Päiväkodilta jää usein lastensuojeluilmoitus tekemättä 2012.) Päivähoidon vähäiset lastensuojeluilmoitukset ovat ristiriidassa uusimman lastensuojelulain muutoksen kanssa, jonka tavoitteena oli tehostaa varhaista tukea ja tuen tarjoamista lapsiperheille (Toimiva lastensuojelu 2012, 18).

5.2.3 Lastensuojeluilmoituksen jälkeinen prosessi

Lastensuojeluilmoituksen jälkeen aloitetaan tilanteen tutkiminen ja pääsääntöisesti huostaanottoa edeltää pitkään jatkuneet avohuollon tukitoimet. Vain äärimmäisissä tapauksissa lapsi voidaan ottaa kiireellisesti huostaan. (Eriksson & Arnkil 2005, 33.) Huhtanen (2004, 68–69) korostaa, että päivähoidon ja sosiaalihuollon yhteistyöllä halutaan varmistaa kokonaisvaltainen näkemys lapsesta. Päivähoito on yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimista ja päiväkodin henkilöstöllä tulee olla valmiudet tukea perheitä heidän kriisitilanteissaan. Päiväkodin henkilökunta voi havaita lapsessa merkkejä, jotka aiheuttavat huolta. Lapsen käyttäytymisessä esimerkiksi aggressiivisuus, itkuisuus ja pelokkuus ovat huolestuttavia merkkejä. Päiväkodin henkilökunta kokee lastensuojeluun liittyvät kysymykset hankaliksi. Havaintojen tekeminen on vaikeaa ja he kokevat usein ”kyttäävänsä” vanhempia. Heinämäki (2005, 82) muistuttaa, että päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöillä tulisi olla yhteisten toimintatapojen ja menettelyjen tuntemusta. Lastensuojelutilanteissa tulee olla tietynlaista ammattitaitoa ja päiväkodin henkilöstöllä tulisi olla sellaista. Kun päivähoitoa järjestetään avohuollon tukitoimena, voidaan huomioida lapsen erityisiä tarpeita, jotka on kirjattu lastensuojelun asiakassuunnitelmaan. (Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet 2011.) Jollekin lapselle päivähoito on avohuollon tukitoimi, mutta jollekin ei ja silloin päivähoito toimii peruspalveluna (Heinämäki 2005, 82).

Sosiaalityöntekijän tehdessä lastensuojelutarpeen selvitystä hän voi pyytää tapaamisiin työpariksi lastentarhanopettajan tai lastenhoitajan. Näin sosiaalityönteki-

jä saa päiväkodin henkilökunnan näkökulmaa lapsen tilanteeseen, koska he viettävät kuitenkin lapsen kanssa suurimman osan päivästä. Jos lastensuojelun tarve jatkuu, niin sosiaalitoimen ja päivähoidon tulee olla jatkuvasti yhteistyössä ja muodostaa vastavuoroinen suhde lapsen olojen parantumiseksi. (Heinonen 2008.)

5.2.4 Päivähoito ehkäisevänä lastensuojelutyönä

Viittalan (2006, 66) mukaan päivähoitoa pidetään ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna. Päivähoito toimii jo lähtökohtaisesti ennaltaehkäisevänä toimena silloin, kun tarjoaa perheelle tukea kasvatustehtävässään (Varhaiskasvatus ja päivähoito [Viittattu 5.2.2013]). Viittala (2006, 66–68) korostaa lastensuojelun asiakkaana olevien lasten tuettua varhaiskasvatusta vaikean ja heistä riippumattoman elämäntilanteen vuoksi. Kaikkein tärkeintä on löytää arjen rutiinit ja välittäviä aikuisia. Päiväkodin resurssit ovat kuitenkin rajalliset, eikä yksittäinen työntekijä voi tai pysty auttamaan perhettä. Isomäki (2005,19) lisääkin, että joissain kunnissa päivähoidossa on perhetyöntekijöitä, jotka tukevat pienten lasten vanhempia. Tavoitteena on ennaltaehkäistä ongelmien kasautumista. Professori Pirjo Pölkki korostaa Suomen lääkärilehden tekemässä haastattelussa, että aivan tavallinen päivähoito voi edistää perheen selviytymistä, mutta tietenkään henkilökunta ei voi alkaa ratkoa suurimpia ongelmia. (Vehmanen 2012, 265).

5.3 Yhteistyön haasteet

Yhteistyön haasteet liittyvät usein työntekijöiden puutteellisiin tietoihin toisten koulustaustasta tai toimenkuvasta. Moniammatillinen yhteistyö on usein tilannekohtaista, sattumanvaraista eikä sitä ole välttämättä ennalta suunniteltu. Yhteistyö voi olla hankalaa, jos työntekijä on tottunut itse määrittelemään, miten asiat ovat, eikä niinkään kuuntelemaan, miten toiset sen kokevat. Eri ammattilaisten erilaiset lähtökohdat, toimintatavat ja ammattikieli voivat olla haasteena. (Järvinen ym. 2012, 96.) Myös Berg-Toroi (2012, 271) on sitä mieltä, että lastensuojelu on edelleen monille viranomaisille tuntematonta aluetta ja lastensuojelun työmuotoja tulisi tehdä selvemäksi. Toimiva moniammatillinen työ on toisten ammattitaidon kunnioit-

tamista ja arvostamista, yhdessä tekemistä ja arviointia. Työntekijöillä tulee olla yhteiset tavoitteet ja päämäärät, joiden eteen tehdään työtä. Pääpaino on sillä, että yhdessä voidaan saada aikaan paljon enemmän kuin mitä työntekijä saisi yksin aikaan. (Järvinen ym. 2012, 96.) Rautava (2012, 308) tuo esiin, että pitkäänkin samassa kunnassa työskentelevät eri hallintokuntien toimijat eivät välttämättä tunne toistensa työnkuvia tarpeeksi hyvin. Näin ollen organisaatiokulttuurien erot vaikuttavat yhteistyön mahdollisuuksiin. Joskus esimies saattaa kannustaa yhteistyöhön, mutta todellisuudessa sille ei raivata aikaa. Yksi suuri yhteistyötä hankaloittava asia eri hallintokuntien välillä on salassapitosäännökset. Salassapitoa kumoavia lakeja on kuitenkin olemassa, esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus kumoaa salassapitovelvollisuuden. Lastensuojelun keskusliiton mukaan viranomaisten välisessä tiedonkulussa piiloudutaan usein vaitiolovelvollisuuden taakse, eikä tämä ole lapsen edun mukaista. Mutkaton tiedonkulku tulee jatkossa turvata. (Lastensuojelun Keskusliitto: Salassapitovelvollisuuden taakse piiloudutaan liian usein 2012.)

Yhteistyötä edistävien rakenteiden tai hyvien käytäntöjen puute tekevät yhteistyötä hankalaa. Yhteisen ajan puute estää käytännössä yhteisen työn. Työntekijöiden vaihtuvuus ja pitkät poissaolot vaikeuttavat moniammatillisuutta. Työskentelytapa pitää olla selkeästi tiedossa jokaisella, jotta jäsenet pystyvät sitoutumaan työhön. Yhteistyöllä tulee olla selkeät rakenteet. Moniammatilliset palaverit ovat kuitenkin arvokasta työaika, jolloin aika tulee käyttää tehokkaasti hyödyksi. Moniammatillisuuden edellytys on säännölliset tapaamiset ja niiden suunnitelmallinen toteutus. (Järvinen ym. 2012, 96–97.)

Valitettavan usein kuitenkin lapsi sijoitetaan usein kertomatta siitä päiväkodin henkilökunnalle. Henkilökunnan on mahdotonta auttaa, mikäli ei tiedä lapsen ja perheen tilanteesta. Kuitenkin voi olla myös niin, että yhteistyö on niin hedelmällistä, että lastensuojelun työntekijä saa päiväkodin työntekijästä itselleen työparin. (Isomäki 2005, 17.) Viittalan (2006,67) mukaan kaikki lastensuojelun asiakkaana olevat lapset tarvitsevat tuettua varhaiskasvatusta ja sitä on vaikea toteuttaa, ellei päiväkodin henkilökunta tiedä lastensuojelun asiakkuudesta. Lastensuojeluviranomaisilla ei kuitenkaan ole minkäänlaista velvollisuutta lain mukaan raportoida päiväkodin henkilökunnalle, onko lastensuojeluilmoitus johtanut toimenpiteisiin (Mahkonen 2012, 179).

Lastensuojeluilmoituksen tekoa saattaa estää se, että pelätään sitä turhaksi tai, että se johtaa lapsen huostaanottoon (Eriksson & Arnkil 2005, 33). Näin ei kuitenkaan ole. Lastensuojelun avulla perhe saattaa löytää tarvittavia tukipalveluja itselleen, jolloin suuremmat toimenpiteet vältetään. (Tikkanen 2012, 39.) Muita syitä ilmoituksen laiminlyömiseen on esimerkiksi vieroksuminen lastensuojelutarpeen selvittämistä kohtaan. Varhaiskasvattajat saattavat ajatella, että kasvatusvastuu on vanhemmilla, eikä perheen ongelmat kuulu sivullisille. Työntekijä voi myös pohdita omaa ammatillisuuttaan ja ajattelee, että ilmoitus voi vaikuttaa työtilanteeseen. Epätietoisuus lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, sen määräyksestä ja tulkinasta voi olla puutteellista. (Mahkonen 2012, 196.)

Lastensuojelun keskusliitto ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattiliitto Talentia tekivät kesällä 2010 kyselyn, miten lastensuojelulaki on vaikuttanut eri ammattiryhmien ehkäisevän lastensuojelun toimintatapoihin ja mahdollisuuksiin. Tulosten mukaan lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut uusimman lastensuojelulain myötä. Yksi kysymys koski yhteistyön toimivuutta ehkäisevässä lastensuojelussa eri sektoreiden välillä työskentelytapojen mukaan. Tutkimuksen mukaan päivähoitossa suhtaudutaan kriittisimmin yhteistyön toimivuuteen. Monien vastaajien mukaan yhteistyö on vähäistä ja riittämätöntä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että päivähoitohenkilökunnan tieto ehkäisevästä lastensuojelusta ja sen menetelmistä on liian vähäistä. Vastauksissa oli kuitenkin positiivisiakin asioita. Joissakin kunnissa oli järjestetty koulutuksia koskien lastensuojelua. Kävi ilmi, että nykyään on kuitenkin helpompi puuttua varhaisessa vaiheessa ongelmiin ja päiväkotihenkilöstön mielestä lastensuojelutarpeen selvitys tehdään nopeammassa ajassa kuin ennen. Tutkimuksen mukaan päivähoitohenkilökunta toivoisi enemmän yhteistyötä. Päivähoito kuitenkin haluaa nostaa omaa rooliaan ennaltaehkäisevänä tukitoimena. (Paa-vola ym., 3,10,12,17–19 [Viitattu 16.1.2013].)

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön parantamiseksi lastensuojelun keskusliitto on tuottanut materiaalin Suojele-tue-toimi- yhteistyömateriaalin, koska yhteistyö ei tunnu toimivan optimaalisesti. Lastensuojelun keskusliiton mukaan yhteistyötä vaikeuttaa lastensuojelun leimaava maine. Päivähoitossa tehdään edelleen todella vähän lastensuojeluilmoituksia. Esimerkiksi Helsingissä lastensuojeluilmoituksia tuli päivähoidon taholta vain 1,3 % kaikista ilmoituksista. Helsinkiläisen päiväkodin

johtajan Kristiina Ahlstredin mukaan päivähoidon ja lastensuojelun henkilöstö ei puhu samaa kieltä. Hänen näkemyksensä on se, että kun päivähoidossa herää huoli lapsesta, niin lastensuojelussa ollaan sitä mieltä, että tapaus on vielä ”liian helppo”. Espoon keskuksen johtava sosiaalityöntekijä Riina Mattila puolestaan on sitä mieltä, että lastensuojelu koetaan rangaistuksena perheelle. Myös työ- ja toimintatavat puolin ja toisin ovat ongelman lähteenä. Tavoitteena olisikin selventää vastuuta ja velvoitteita. Suojele-tue-toimi- yhteistuumin lapsen asiassa verkkopalvelu on tarkoitettu tukemaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten ehkäisevää lastensuojelutyötä. Materiaali pitää sisällään, mitä lastensuojelu on, mitä tehdä jos lapsi ei voi hyvin ja esimerkiksi mitä lastensuojeluilmoituksesta seuraa. Materiaalin tavoitteena on, että lastensuojelusta olisi helpompi puhua työyhteisössä sekä vanhempien kanssa. (Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyötä kehitettävä 2012.) Materiaalin tavoitteena on kirkastaa epäselvyyksiä liittyen lastensuojeluilmoitukseen ja syventää ehkäisevän lastensuojelutyön osaamista. Materiaaliin pystyy tutustumaan verkossa. (Suojele tue toimi [Viitattu 9.9.2013].)

6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa voidaan pitää todellisen elämän kuvaamista. Se sisältää ajatuksen siitä, että todellisuus on moninainen. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kuvaamaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on enemmänkin löytää tai tuoda ilmi tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia totuuksia. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä suosii ihmisiä tiedon keräämisen kohteena, koska tutkija luottaa enemmän käytyihin keskusteluihin ja havaintoihin kuin mittausvälineisiin. Tässä tutkimusmenetelmässä suositaan metodeja, joissa tutkittavien ääni saadaan kuuluviin ja he saavat tuotua oman näkökantansa esille. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161,164.) Kananen (2008, 25) täsmentää, että laadullisessa tutkimuksessa tiedonkeruun päätekijä on itse tutkija, jonka kautta tutkimustulokset tulee toteen. Laadullisella aineistolla tarkoitetaan aineistoa, joka muodostuu tekstistä. Teksti voi olla muodostunut tutkijasta riippuen tai riippumatta. Aineistona voidaan käyttää esimerkiksi haastatteluja, havainnointia, päiväkirjoja, omaelämäkertoja, kirjeitä tai muuta kirjallista, kuvallista tai äänimateriaalia. (Eskola & Suoranta 2000, 15.)

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, koska aihe on niin arka, että kyselylomakkeen avulla en välttämättä saisi haluttuja vastauksia. Haastattelua voidaan pitää perusmenetelmänä, joka sopii moneen tilanteeseen (Metsämuuronen 2008, 39). Se on siitä hyvä menetelmä, koska siinä ollaan vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Haastattelun etuna on se, että tutkittaviksi suunnitellut ihmiset saadaan yleensä mukaan tutkimukseen. Haastattelussa on kuitenkin myös haittoja. Se vie paljon aikaa tutkijalta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 204,206.) Etenkin litterointi eli haastatteluaineiston purkaminen vie runsaasti aikaa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35). Haastattelut vaativat huolellista valmistautumista ja suunnittelua. Haastattelijan roolia kannattaa harjoitella etukäteen. Haastattelu on keskustelua, jossa haastattelijalla on narut käsissään. (Hirsjärvi, Remes & Saja-

vaara 2010, 204,206.) Suunnittelin huolellisesti haastatteluja ja olin harjoittelut nauhurin käyttöä etukäteen, jotta siihen ei menisi turhaa aikaa.

Haastattelun lajeista valitsin teemahaastattelun. Se on välimuoto lomake- ja avoimesta haastattelusta. Tyypillistä on, että teemat ovat tiedossa, mutta kysymyksiä ei ole muotoiltu tarkasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 208.) Teemahaastattelu on yleisin haastattelun muoto, sillä se tarjoaa tutkijalle tiettyjä vapauksia, mutta toisaalta rajaa haastattelua teemojen avulla (Kananen 2008, 74). Varsinkin viime vuosina teemahaastattelun käyttö on lisääntynyt suomalaisissa tutkimuksissa. Vapauden lisäksi etuna on se, että kaikkien haastateltavien kanssa puhutaan jokseenkin samoista asioista teemojen avulla. Näin teemat muodostavat kehyksen, jonka avulla tutkija voi lähestyä aineistoa jäsentyneesti. Haastattelijan tulee pitää huolta siitä, että etukäteen määritellyt teemat käydään läpi, mutta muoto voi vaihdella. (Eskola & Suoranta 2000, 86.) Kysymysten asettelu oli työläs ja monivaiheinen prosessi. Koin kysymysten muodostamisen vaikeaksi. Pyrin tekemään mahdollisimman yksinkertaisia ja ymmärrettäviä kysymyksiä. Pidin tärkeänä, että kysyn avoimia kysymyksiä, jotta vastaukset eivät jäisi lyhyeksi. Muodostin kysymykset teemojen mukaan. Pääteemat olivat perustiedot, lastensuojeluilmoitukset, yhteistyö lastensuojelun kanssa, ammatillisuus ja osaaminen lastensuojeluilmoitukseen liittyvissä asioissa. (LIITE 1 ja 2.) Mielestäni kysymykset, joita olin kirjannut itselleni ylös, ei rajoittanut liikaa haastattelua. Kaikkia kysymyksiä en edes esittänyt kaikille, koska huomasin, että jotkut haastateltavista vastasi kerralla moneenkin kysymykseen. Lisäksi mieleeni tuli sellaisia lisäkysymyksiä, joita en ollut edes kirjannut ylös.

Haastattelu voidaan toteuttaa yksilö- pari- tai ryhmähaastatteluna, joista yleisin on yksilöhaastattelu (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 210). Itse valitsin yksilöhaastattelut, koska halusin mahdollisimman totuudenmukaisia ajatuksia jokaiselta yksilönä, eikä niin, että pari tai ryhmä vaikuttaa yksilön mielipiteisiin. Haastattelijan tulee varautua erilaisiin haastateltaviin. Jotkut ovat puheliaampia ja jotkut vähäsanaisempia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 211.) Koin yksilöhaastattelun hyväksi vaihtoehdoksi, koska esimerkiksi ammattitaito ja osaaminen -teemassa jotkut pohtivat myös muiden ammattitaitoa ylipäättänsä varhaiskasvatuksessa ja niitä asioita olisi tuskin tullut esille ryhmähaastattelussa. Jotkut haastateltavista olivat

hiljaisempia ja vähäsanaisia ja osa käsitteli asioita pidemmän kaavan kautta ja pohti kysymyksiä ääneen.

Tutkijan tulisi tavoitella luontevaa ja keskustelunomaista ilmapiiriä, jolloin tulisi pysyä toimimaan ilman kynää ja paperia. Teemat olisi hyvä muistaa ulkoa, jotta turhalta papereihin katsomiselta voitaisiin välttyä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 75,92.) Haastateltavien määrä riippuu siitä, mikä on tutkimuksen tarkoitus. Jos haastateltavien määrä on liian pieni, aineistosta ei voida tehdä yleistyksiä. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan usein otoksen sijaan harkinnanvaraisesta näytteestä, koska tilastollisten yleistysten sijasta pyritään ymmärtämään jotakin ilmiötä syvällisemmin ja etsimään uusia teoreettisia näkökulmia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 58–59.)

6.2 Tutkimuksen toteutus ja aineiston hankinta

Varsinainen opinnäytetyöni lähti käyntiin syksyllä 2012. Olen kuitenkin tehnyt samaan aihepiiriin liittyvän ammatillisen esseen jo keväällä 2012, joka on toiminut työni pohjana ja innoittajana. Aluksi olin yhteydessä Ella-hankkeeseen ja kyselin, olisiko tällaiselle aiheelle tilausta kentällä. Sieltä ehdotettiin, että olisin tarkemmin yhteydessä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen muutamaaan vastaavaan päiväkodinopettajaan tai aluejohtajaan, koska hän totesi heidän olevan kehittämismyönteisiä ja hyviä yhteistyökumppaneita. Aluejohtajat ehdottivat kolmea päiväkotiä, jotka voisivat lähteä mukaan tutkimukseeni. Anoin Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatusjohtajalta tutkimuslupaa helmikuussa 2013 ja sainkin luvan alle viikossa. (LIITE 4). Tavoitteena oli saada jokaisesta päiväkodista vähintään kolme haastattelua. Toivoin saavani haastateltavia koulutuksesta riippumatta, jotta saisin mahdollisimman laajan näkökulman. Toivoin myös, että esimiehet voisivat osallistua tutkimukseeni. Minulla oli hyvin aikaa toteuttaa haastatteluja, joten en lähettänyt kaikkiin päiväkoteihin yhtä aikaa sähköpostiviestejä. Yksi päiväkodeista vaihtui prosessin aikana. Vaihtuminen ei liittynyt tutkijaan tai tutkimukseen. Yhteistyökumppanit ovat olleet alusta asti hyvin positiivisia aiheeni tiimoilta ja ajatuksemme ovat olleet samansuuntaisia. He myös pitävät aiheeni todella tärkeänä ja ajankohtaisena. Lähetin erääseen tutkimukseen osallistuvaan päiväkotiin esimiehelle

sähköpostiviestin helmikuussa 2013 ja pyysin häntä välittämään viestin työntekijöille saadakseni selville työntekijöiden halukkuuden osallistua tutkimukseen. (LII-TE 3) Sainkin häneltä nopeasti vastauksen ja he ehdottivat minulle kolmea henkilöä, jotka voisivat osallistua haastatteluun. Löysimme nopeasti sopivat ajat haastatteluihin. Lähetin esimiehelle teemat etukäteen sähköpostitse ja hän jakoi ne haastateltaville. Kirjasin ylös kuitenkin vain pääteemat, jotta he eivät voi liikaa valmistautua haastatteluun. Ensimmäisen kolmen haastattelun toteuttamisen jälkeen sovin sähköpostitse ja puhelimitse kahden muun päiväkodin haastatteluista. Kaikissa päiväkodeissa haastateltavana oli esimies ja kaksi työntekijää. Joissakin päiväkodeissa esimies valitsi haastateltavat ja yhden päiväkodin kohdalla aluejohtaja ehdotti minulle, ketä voisin haastatella. Haastattelut toteutin maaliskuuhuhtikuussa 2013. Jokainen haastatteluista oli yksilöhaastattelu.

Haastateltavista kolme oli varhaiskasvatuksen esimiesasemassa toimivia henkilöitä ja kuusi päiväkodin ryhmässä toimivia ammattilaisia. Haastattelut toteutin jokaisen työpaikalla. Tilat vaihtelivat eri päiväkotien välillä. Yhdessä paikassa haastattelutila oli melko suuri. Eräässä paikassa haastattelut tapahtui kahvihuoneessa ja yhdessä paikassa esimiehen toimistossa. Jokaisessa paikassa oli joitakin melutekijöitä, mutta se ei haitannut itse haastattelutilanteessa. Litterointivaiheessa joistakin haastatteluista oli vaikea saada selvää ympäriltä tulevien äänien vuoksi. Haastattelut kestivät noin 20–50 minuuttia. Jotkut haastateltavista olivat hyvinkin suurisanaisia ja sain haastatteluista paljon irti, mutta jotkut tuottivat materiaalia paljon vähemmän. Sain mielestäni silti tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Moni haastateltavista painotti, että aihe on hyvin vaikea ja arka. Kysymyksiä esittäessäni jotkut haastateltavat kysyivät tarkennusta kysymykseeni ja täsmensin tarkoittamaani.

6.3 Aineiston purkaminen ja analysointi

Haastattelu tulee tallentaa jossain muodossa. Jo tallennustapaa mietittäessä tulee pohtia, miten aineisto aiotaan analysoida. Kun aineisto on tallennettu, tutkijalla on valittavana puhtaaksikirjoitus eli litterointi tai aineistosta tehdään päätelmiä suoraan tallenteesta. Litterointi on tavallisempi tapa analysoida aineistoa. Litterointi voidaan tehdä koko haastattelusta tai vain tietyistä osista. Litterointi on työlästä ja

hidasta. Haastattelijan tulee lukea aineistoa moneen kertaan, koska ilman sitä, aineistoa ei voida analysoida. Tekstiä tulisi lukea, jotta tutkija ymmärtää analyysin tekemistä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 75, 138,140,143.) Litterointi on hankalaa siinä mielessä, että tutkija ei voi tietää etukäteen, mitä osia hän tulee tarvitsemaan. Sen vuoksi tarkkuus on tässä kohtaa hyve. Litteroinnissa on eri tasoja; sanatarkka, yleiskielinen ja propositiotason litterointi. Sanatarkassa litteroinnissa jokainen ään-nähdyskin kirjataan ylös. Yleiskielellisessä litteroinnissa poistetaan murre- ja pu-hesanaat ja muutetaan ne kirjakielelle. (Kananen 2008, 80–81.)

Nauhoitin ensimmäiset kolme haastattelua kahdella eri nauhurilla, siltä varalta, jos nauhuri ei toimikaan. Toisena nauhurina käytin kannettavan tietokoneen sisäistä äänityslaitetta. Huomasin, että tietokoneen nauhuri on todella hyvänlaatuinen ja käytin pelkästään sitä viimeisissä haastatteluissa. Mielestäni tietokoneen sisäinen nauhuri on hyvä, koska silloin ei tule ajatelleeksi niinkään nauhoittamista, kun itse nauhuri ei ole pöydällä. Koin myös hyväksi, että kysymykset olivat minulla tietoko-neella ja välttyin siten turhalta paperien käsittelyltä. En tehnyt minkäänlaisia muis-tiinpanoja haastattelujen aikana, vaan keskityin pelkästään kuuntelemaan. Aloitin litteroinnin nopeasti haastattelujen jälkeen maaliskuussa 2013. Viimeiset litteroinnit tein toukokuussa 2013. Litteroin nauhat sanatarkasti, mutta joskus puhe rönnyili asian vierestä ja nämä kohdat olen ohittanut. Litterointi osoittautui todella työlääk-si menetelmäksi, mutta siitä saa tutkijana kuitenkin paljon irti. Litteroitua materiaa-lia kertyi yhteensä noin 53 sivua. Jouduin kuuntelemaan nauhoituksia useampaan otteeseen, koska välillä puheesta oli vaikea saada selvää. Jotkut haastateltavista puhuivat aika hiljaa, mutta yleensä haastattelun loppua kohden ääni koheni.

Litteroinnin jälkeen aloitin haastatteluaineiston analysoinnin kesäkuussa 2013. Valitsin opinnäytetyön analysointimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyy-sin. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensiksi aineisto pelkistetään, jolloin aineistosta karsitaan ylimääräiset asiat pois. Pelkistä-misen jälkeen aineisto ryhmitellään. Viimeiseksi luodaan teoreettiset käsitteet. Pelkistämässä analysoitava sisältö voi olla esimerkiksi aukikirjoitettu haastattelu-aineisto, joka pelkistetään karsimalla tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Pelkistäminen voi olla esimerkiksi sitä, että aineistosta etsitään tutkimusongelmien kannalta oleellisia asioita, jotka voidaan esimerkiksi alleviivata eri värein. Ryhmit-

telyssä aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja luokitellaan luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–110.)

Ensimmäiseksi litteroinnin jälkeen luin haastattelumateriaalia moneen kertaan ja ajattelin mielessäni yhtäläisyyksiä jo eroja vielä kirjoittamatta mitään ylös. Aloitin aineiston pelkistämisen sillä, että merkitsin eri värien avulla tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat jokaisesta haastatteluaineistosta. Tulostin värikoodeilla merkityt tiedostot, koska koin, että se helpotti työtäni. Tämän jälkeen teemoittelin aineiston. Työntekijöiden ja esimiesten teemahaastattelurunko oli hieman erilainen, mutta teemat ja asiasisällöt olivat samat. Sen takia olen käsitellyt sekä työntekijöiden että esimiesten vastauksia samassa, enkä ole erottanut niitä toisistaan.

6.4 Tutkimuksen etiikka ja luotettavuus

Etiikka on osa arkeamme. Se seuraa mukana tilanteisiin, jossa ihminen pohtii suhdetta oikean ja väärän välillä, suhtautumistaan toisiin ihmisiin ja mitä voi sallia ja mitä ei. Eettisen ajattelun voidaan ajatella olevan kykyä pohtia omia ja yhteisön arvoja ja sitä kautta, mikä on oikein. (Kuula 2011, 21.) Tässä työssä eettinen pohdinta on erityisen tärkeää, koska käsittelyssä on vaikeita asioita. Vaitiolovelvollisuus korostuu, kun puhutaan aroista asioista. Tutkijan tulee ottaa tutkimuksessaan huomioon eettiset periaatteet. Toisen tekstiä ei saa plagioida. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija esittää jotakin tekstiä omanaan ilman lähdeviitteitä. Suoriakin lainauksia voi tehdä, mutta sen on oltava aivan tarkka. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 23,26.) Olen käyttänyt lähdeviitteitä asianmukaisesti ja muokannut tekstiä oman näköiseksi. Tutkijan ei pidä myöskään plagioida itseään tai omia tutkimuksiaan. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkija tuottaa uutta tutkimusta muuttamalla vain pieniä osia jo olemassa olevasta tutkimuksesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 26.)

Mäkisen (2006, 114) mukaan tutkimusetiikan perusteisiin kuuluu anonymiteetin takaaminen. Aina tutkittavat eivät kuitenkaan halua, että heidän henkilöllisyytensä salataan. Tutkittavien anonymiteetti tuo tutkijalle tiettyjä vapauksia. Arkoja asioita

voi olla helpompi käsitellä, kun tutkittavat eivät ole tunnistettavissa. Tutkittavat yleensä puhuvat rehellisesti ja avoimemmin, kun tietävät, että henkilöllisyys ei tule paljastumaan. Itse tutkimuksessa tutkittaviin voidaan viitata esimerkiksi numeroilla tai kirjaimilla. Jokaisen haastattelun alussa kerroin, että haastateltavia ei voida tunnistaa tutkimuksestani. Tässä opinnäytetyössä anonymiteetti on mielestäni erityisen tärkeää, koska kyseessä on arat ja vaikeat asiat, koska lastensuojeluilmoitus vaikuttaa aina koko perheeseen. Säilytin tiedostoja omalla tietokoneellani, johon kenelläkään muulla ei ollut pääsyä.

Haastattelut ja kyselyt pitävät sisällään monia eettisiä ongelmia. Haastatteluiden eettiset kysymykset liittyvät usein reliabiliteettiin ja validiteettiin. Tutkimuksen tuloksia ei tule yleistää ilman kritiikkiä. Tulokset tulee ilmaista, niin kuin ne ovat, eikä sanoja tule kaunistella. Raportointi ei saa olla millään tavalla harhaanjohtavaa tai puutteellista. Tutkijan tulee esitellä menetelmät, joita on tutkimuksessaan käyttänyt. Tutkimuksessa ilmenneet puutteet tulee tuoda julki tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 26.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisää tutkijan tarkka raportointi siitä, miten tutkimus on toteutettu. Tutkijan tulee selittää kaikki tutkimuksen eri vaiheet. Olosuhteet tulee kertoa totuudenmukaisesti, esimerkiksi paikasta, missä haastattelu toteutettiin. Haastatteluun käytetty aika, mahdolliset häiriömuuttujat, virheelliset tulkinnat haastattelussa ja tutkijan oma itsearviointi tilanteesta on tärkeää. Laadullisen aineiston analyysissä luokittelut ovat olennaisia. Lukijalle tulee avata luokittelujen alkujuuret ja luokittelujen perusteet. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 232.) Olen kertonut tarkasti käytetyistä tutkimusmenetelmistä ja mielestäni kuvannut tutkimusprosessia kattavasti.

Luottamus on tutkimushaastattelun kivijalka. Haastattelun tulos on suoraan verrattavissa haastateltavan ja haastattelijan väliseen luottamukseen. Haastattelijan ei tule olla passiivinen osallistuja, vaan osana vuorovaikutustilannetta. (Eskola & Suoranta 2000, 93.) Luottamuksella tarkoitetaan sitä, että tutkija noudattaa antamiaan lupauksia tutkittavia kohtaan koskien aineiston käsittelyä ja käyttöä. Tutkija on vaitiolovelvollinen kaikesta aineistosta, joka sisältää henkilötietoja. Henkilötietoja ei saa luovuttaa kenellekään edes tutkimuksen jälkeen. Luottamuksellisuus on tutkijan lupaus tutkittaville henkilöille. (Mäkinen 2006, 116, 148–149.) Korostin vai-

tiolovelvollisuutta jokaisen haastattelun alussa ja kerroin, miten tutkimus etenee haastattelujen jälkeen.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä pääluvussa esittelen tutkimuksen tulokset. Käsittelen tuloksia teemahaastattelujen teemojen mukaisesti. Olen jakanut tulokset vielä pienempiin kategorioihin. Haastateltavilla oli ennalta tiedossa teemat, mutta ei tarkkoja haastattelukysymyksiä. Haastattelu oli muutenkin melko vapaamuotoinen ja en kysynyt kaikilta samoja kysymyksiä, koska osa vastasi moneen kysymykseen yhdessä vastauksessa. Lisäksi esitin joitakin spontaaneja kysymyksiä kuitenkin niin, että pysyimme teemoissa. Kysymykset olivat enemmänkin apukysymyksiä minulle itselleni tutkijana. Olen käyttänyt tuloksissa suoria lainauksia haastatteluista, jotka olen merkinnyt koodeilla H1, H2 ja niin edelleen. Näillä tarkoitan siis haastattelua 1, haastattelua 2 ja niin edelleen.

7.1 Perustiedot

Haastateltavat olivat pohjakoulutukseltaan lastentarhanopettajia, lastenhoitajia ja sosiaalikasvattajia. Kaikki olivat sukupuoleltaan naisia. He olivat nimikkeiltään esimerkiksi lastenhoitajia, lastentarhanopettajia ja vastaavia lastentarhanopettajia. Työkokemusta varhaiskasvatuksesta haastateltavilla oli viidestä vuodesta noin 30 vuoteen. Monella oli peruskoulutuksen lisäksi monia erilaisia lisäkoulutuksia, kuten esi- ja alkuopetuksen erikoistumisopintoja ja johtamisen opintoja.

7.2 Lastensuojeluilmoitukset

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen itsessään koettiin tekniseksi toimenpiteeksi, mutta siihen liittyy myös paljon perheen tukemista ja auttamista. Useasta vastauksesta kävi ilmi, että lastensuojeluilmoitukset koetaan vaikeiksi, monimutkaisiksi ja haasteellisiksi asioiksi.

...se on vaan niin vaikia asia sillä lailla tavallaan ja että sä saat varmuuden et nyt voit tehdä tämän ilmoituksen...(H5)

...ne on aika monimutkaisia asioita. (H8)

Seitsemälle haastateltavista lastensuojeluilmoitukset olivat tulleet tutuksi päiväkodissa. He eivät välttämättä olleet itse tehneet ilmoitusta, mutta olleet mukana siinä. Kaksi haastateltavista totesi, että lastensuojeluilmoitukset eivät ole tulleet tutuksi oikein missään. Joillekin lastensuojeluilmoitukset olivat tulleet vastaan koulutuksessa. Osa oli tehnyt lastensuojeluilmoituksia muussa sosiaalialan työpaikassa. Päiväkodeissa oli eri käytäntöjä siitä, tekeekö ilmoituksen vastaava päiväkodinopettaja, työntekijä itse vai aluejohtaja. Nämäkin käytännöt vaihtelivat tapauskohtaisesti.

...Ei oo omalle kohdalle niin että olis joutunu tekemään, että sitte mitä on lastensuojeluilmoituksia ollu nii ne on ollu nii, että joku muu taho tehnyt... (H8)

Mä en oo kertaakaan työn puolesta joutunu tekemään lastensuojeluilmoitusta, mutta on sillä lailla... No ei siis en oo täyttäny kaavakkeita. (H4)

... Se on täälä menny sillä tavalla, että meillä on aluejohtaja tehny sen lastensuojeluilmoituksen sen takia, että hän ei halua, että kukaan henkilöityy siihen, vaikka toki niin kun olisin valmis tekemään omalla nimellä, koska se meidän ammattiin kuuluu... (H9)

7.2.1 Huolestuttavat piirteet ja merkit

Haastateltavat olivat keskenään hyvin samoilla linjoilla siitä, mitkä ovat lastensuojeluilmoitukseen johtavat huolestuttavat piirteet lapsessa tai vanhemmissa. Eniten huolen aiheetta herättävät lapsen käytöksen muutokset. Lapsi saattaa olla aggressiivinen tai toisaalta hyvin arka tai pelokas. Vanhempien käytöksen muutokset ovat myös usein huolta herättäviä. Toiseksi eniten mainittiin lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja perushoitamattomuus. Useammassa kuin yhdessä vastauksessa tuli myös ilmi puutteellinen vaatetus, lapsen jatkuva nälkä ja vanhempien alkoholin tai huumeiden käyttö. Vanhempien haluttomuus yhteistyöhön päiväkodin kanssa voi myös johtaa lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.

...yleensä semmonen perushoitamattomuus voi olla semmonen, että lapsesta ei huolehdi, kasvun ja kehityksen ongelmat ja se, että vanhempien kanssa yhteistyö ei suju... (H3)

No itkuisuus ehkä ensimmäisenä, laps on jotenki ahdistunu ja pelokas. Ne on ne ensimmäiset piirteet, jotka tulee esiin. Nimenomaan lastensuojelun merkeissä. (H7)

7.2.2 Lastensuojeluilmoitusta edeltävä prosessi

Pyysin haastateltavia kertomaan prosessista ennen lastensuojeluilmoitusta. Viidessä haastattelussa tuli selkeästi esiin, että huolestuttavat merkit pitää olla aika selviä, ennen kuin ilmoitus tehdään. Tilannetta voidaan seurata useampia kuukausia. Pitkän seurannan jälkeen voidaan kartoittaa, onko lastensuojelun sosiaalityöhön ollut aikaisempia asiakkuuksia. Muutama haastateltava toi esiin, että prosessi voi edetä todella nopeastikin, mutta sitä edeltää kuitenkin aina keskustelu tiimin kanssa. Melkein kaikissa nousi esiin avoimuus vanhempia kohtaan. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä kerrotaan avoimesti vanhemmille ja asiasta keskustellaan. Osa haastateltavista toi esille myös keskustelun lapsen kanssa. Huolta herättävistä asioista tehdään havaintoja ja niitä kirjataan ylös. Tiimin kanssa käydään läpi tilannetta ja keskustellaan, ovatko kaikki tehneet samansuuntaisia havaintoja. Tiimin yhteisen keskustelun lisäksi eräs haastateltavista toi esiin kiertävän lastentarhanopettajan kanssa keskustelun ja konsultoinnin.

Sitä ennen toki mietitään siinä omassa tiimissä sitä, että onko kaikki tehnyt samansuuntaisia havaintoja ja seurataan aika pitkäänkin sitä, että ei nyt ihan ensimmäisestä napsusta olla heti soittelemassa ja ilmoituksia tekemässä. (H9)

7.2.3 Päivähoidon vähäinen lastensuojeluilmoitusten määrä

Toin esiin haastatteluissa, että tutkimusten mukaan päivähoidosta tehdään edelleen liian vähän lastensuojeluilmoituksia. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että päiväkodissa ei ole ollut tarvetta tehdä enempää ilmoituksia kuin on tehty. Eräs haastateltavista uskoi sen liittyvän omaan ammattitaitoon ja siihen, että ne rajapinnat, koska tehdään ilmoitus ja koska ei, ovat hankalia. Yksi oli sitä mieltä, että moni saattaa uskoa vielä perheen tilanteen muuttumiseen. Haastatteluista kävi ilmi, että nykyään puututaan paremmin ennaltaehkäisevästi ja sen vuoksi lastensuojeluilmoitukseen asti ei välttämättä tarvitse mennä. Jotkut haastateltavista oli-

vat sitä mieltä, että nykyään puututaan rohkeammin ja ilmoituksia tehdään enemmän. Työntekijöiden luonteenpiirteet, tietynlainen arkuus, rohkeuden puute ja liika kiltteys voivat olla haitaksi pohtiessa lastensuojeluilmoitusta. Viidessä haastattelussa tuli esiin, että henkilökunta saattaa arkailla vanhempien reaktiota lastensuojeluilmoituksesta. Kävi kuitenkin ilmi myös se, että useimmiten vanhemmat reagoivat hyvin ilmoituksiin ja voivat olla jopa helpottuneita. Aina perheen tilanne ei välttämättä näyttäydy päiväkotiin samanlaisena kuin se on koti-oloissa. Eräs haastateltavista oli sitä mieltä, että lastensuojeluilmoituksen merkitys on muuttumassa, koska se on yksi keino saada perheelle apua.

...uskaltaako sitä sitte mennä puuttumaan toisen perheitten asioihin, jotka ei kuulu kuitenkaan päiväkotiin et seki on varmaan aika iso kynnys ja on vähä tapana ymmärtää liian pitkään ongelmia ja kuunnella niitä selityksiä. (H9)

et ei oo todella ollu sitä tarvetta et tääl on hyvin hoidetut lapset ollu et kyl toki siihen puuttuis jos olis aihetta. (H1)

...vaikka meillä on virkavelvollisuus tehdä että se kynnys mietitään aina että jos vaikka... jos tämä muuttuis tämä tilanne. (H3)

...nykypäivänä joskus vaihtoehtona niin ku esitetään, että ihan sillä jos perhe on apua vaila ja se on yks keino saada sitä. Sillä tavalla...Se on kuitenkin pikkuhiljaa se lastensuojeluilmoituksen merkitys muuttumassakin. (H8)

7.2.4 Lastensuojeluilmoituksen jälkeen

Pyysin haastateltavia kuvailemaan, mitä lastensuojeluilmoituksen jälkeen tapahtuu ja voiko ilmoitukset jotenkin vaikuttaa päiväkodin arkeen. Moni toi esille sen, että sosiaalitoimistosta otetaan usein yhteyttä päiväkotiin ja kysytään ilmoituksesta. Jotkut haastateltavista alkoi kertoa jo tässä vaiheessa yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Kerroin siinä vaiheessa, että tulemme käsittelemään sitä seuraavaksi tarkemmin. Osa haastateltavista kertoi, että sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä perheeseen ja tilannetta aletaan selvittää. Eräs haastateltavista totesi, että lastensuojeluilmoituksen jälkeen lapsi voidaan ottaa vanhemmilta pois. Viidessä haastattelussa nousi esiin, että vanhempien kanssa keskustellaan avoimesti ilmoituksen jäl-

keenkin. Lapsen kanssa työskentelyä jatketaan samalla tavalla kuin ilmoitukseenkin asti. Yksi haastateltavista sanoi, että ei tiedä, mitä ilmoituksen jälkeen tapahtuu, mutta osasi kuvata, mitä hän olettaisi, että tapahtuu.

Kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että ilmoitus ei vaikuta mitenkään päiväkodin arkeen. Jotkut puolestaan olivat sitä mieltä, että se väistämättäkin vaikuttaa jollain tasolla. Toinen niistä, joka vastasi ensin, että ei vaikuta mitenkään, niin alkoi pohdita tarkemmin asiaa ja löysi kuitenkin joitain asioita, joihin ilmoitus voi vaikuttaa. Tämä haastateltava kertoi, että hoivaa voidaan antaa enemmän, mutta suhdetta vanhempiin ilmoitus ei muuta. Jotkut haastateltavista toi esiin, että ilmoituksen avulla perheen asiat menevät yleensä eteenpäin ja pyörät alkaa pyöriä ja se näkyy myös arjessa. Muutamasta haastattelusta nousi esiin lapsen ja perheen seuraaminen ilmoituksen jälkeen. Seuranta tulee kuitenkin tehdä niin, että lapset eivät huomaa.

Mun mielestä se ei voi vaikuttaa, se kuuluu meidän työhön. (H7)

...joku voi aatella, että se helpottaa ku tekee sen...helpottaa sen lapsen niin ku tai et lähtis rullaamaan ne, että toki me toimitaan samalla lailla kun on aina ennenki toimittu lapsen kanssa ja vanhemman kanssa. (H2)

7.2.5 Viimeisen 12 kuukauden aikana tehdyt lastensuojeluilmoitukset

Kysyin esimiehiltä viimeisen 12 kuukauden aikana tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määriä. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että myös työntekijät ovat tehneet ilmoituksia. Kahdessa kolmesta päiväkodista ilmoituksia ei oltu tehty yhtäkään viimeisen 12 kuukauden aikana. Yhdessä kolmesta päiväkodista oli puolestaan tehty viisi ilmoitusta. Eräs esimiehistä toi esille sen, että jokaista lastensuojeluilmoitusta edeltää pohdinta siitä tehdäänkö ilmoitus vai ei. He ovat kuitenkin ottaneet sen linjan, että mieluummin tehdään ja tuetaan sitä kautta perhettä. Toinen esimiehistä oli sitä mieltä, että varhaisella tuella ja puheeksiottamisella voidaan estää lastensuojeluilmoitus kokonaan.

...se on kauheen tärkeätä just se varhainen puuttuminen ja puheeksiottaminen ja tietenki sellasta et jos perhe lähtee siihen mukaan ja

saadaan tämmösiä ammatti-ihmisiä auttamaan siinä tilanteessa nii sil-lonhan siltä vältytään.(H4)

7.3 Yhteistyö lastensuojelun kanssa

Kaikki haasteltavat yhtä lukuun ottamatta olivat sitä mieltä, että päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö ei toimi ihanteellisesti. Eräällä haastateltavista ei ollut Seinäjoen osalta mitään kokemusta asiasta, joten hän ei osannut vastata. Yhteistyön toimivuuden koettiin olevan myös usein tapaus- ja työntekijäkohtaista.

Kysyessäni yhteistyön hyvistä ja toimivista puolista, kuusi haastateltavaa totesi, että ei voida ylipäätään puhua yhteistyöstä tai se on olematonta. Muutama haastateltavista oli sitä mieltä, että he ovat kokeneet toimivana sen, että sosiaalitoimistossa vastaanotetaan ilmoitus. Moni toi esiin, että tilanteet ovat tapauskohtaisia, joissakin tilanteissa yhteistyö toimii hyvin. Suurin osa haastateltavista ei osannut tuoda esiin yhteistyöstä mitään hyvää. Jotkut haastateltavista olivat olleet muissa kunnissa töissä ja olleet mukana toimivassa päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyössä. Eräs haastateltavista oli sitä mieltä, että yhteistyö toimii paremmin pienemmissä kunnissa. Eräässä haastattelussa nousi esiin yhteistyö lastensuojelulaitosten kanssa ja se on toimivaa, usein jopa päivittäistä.

Mä en tiedä voiko puhua yhteistyöstä että yhteistyö on jotaki että ollaan puolin ja toisin yhteyksissä ja mun mielestä sitä ei ole. Tai sitä on niin vähän, että se ei oo mainitsemisen arvoista. (H1)

...aina on jokaises kehitettävää tietyälaila näin mutta asiallisesti on otettu ne asiat vastaan niin ku siis sellasta siinä itse tekemises tai ei siinä niin ku kuultu ja opastettu jos on tarvinnu jotaki opastusta. (H4)

7.3.1 Yhteistyön haasteet

Suurimpana haasteena koettiin yhteydenpidon niukkuus. Moni oli sitä mieltä, että yhteistyöpalavereja tulisi järjestää, että kaikki osallistujat saavat jakaa tietoa. Useampikin haastateltavista oli sitä mieltä, että ei päivähoidon tarvitse tietää kaikkea, vain se oleellinen mikä kuuluu päiväkotiin. Yhteydenpidon ongelmien yhteydessä yhtä lukuun ottamatta kaikki toivat esiin salassapitovelvollisuusasiat, jotka hanka-

loittavat yhteistyötä. Moni toi esiin myös varhaiskasvattajien vaitiolovelvollisuuden ja koki tiedonkulun vaikeudet liittyvän siihen, että sosiaalityöntekijät eivät luota varhaiskasvattajiin. Muutama haastateltavista pohti, onko vaitiolovelvollisuus joskus esteenä yhteistyölle ja lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi.

...me ei olla mun mielestä velvollisia asiantuntijoiden kesken että jos se tieto on lapsen etu nii se aina ylittää vaitiolovelvollisuuden tämmösis asiantuntijayhteisöis että... (H1)

Toiseksi suurimpana haasteena koettiin sosiaalityöntekijöiden suuren työmäärän, vähäisen työntekijämäärän ja aikapulan. Suurin osa haastateltavista totesi ymmärtävänsä paineet sosiaalityön puolella. Näiden lisäksi muutama haastateltavista toi esiin sosiaalityöntekijöiden suuren vaihtuvuuden, jonka vuoksi verkostoituminen hankaloituu.

...työntekijät muuttuu koko ajan eli aina on uus ihminen...ei synny semmosta verkostoitumista vaan se on yksittäisten ihmisten kanssa tehtävää. (H3)

Tietenki varmaan se resurssipula ja kiire sielläkin mutta kyllä täälläkin ... mutta jos kuitenkin sanotaan että toimitaan lapsen parhaaksi niin eikö se yhteistyö oo se yks taho... (H2)

Haastatteluista nousi esiin, että varhaiskasvatuksen ja sosiaalityön työnkuvia pitäisi selkeyttää, koska toimintakulttuurit ovat erilaisia. Muutamalla haastateltavissa oli sellainen tunne, että sosiaalityöntekijät eivät arvosta varhaiskasvattajien työtä. Osa haastateltavista toi esiin, että varhaiskasvatuksen puolella ollaan valmiita yhteistyöhön, mutta sosiaalityön puolelta ei tulla vastaan.

...systeemit on erilliset et ei oo sitä sellasta niin kun luontevaa kontaktia... (H8)

...jotenki tuntuu, että ne vaan että ne nyt on vaan siellä päiväkodissa töissä, mutta me kuitenkin nähdään se lapsen arki kaikista parhaiten...(H2)

7.3.2 Kehittämisehdotukset

Tärkeimpänä kehittämisen kohteena koettiin olevan yhteydenotto ja välttämättömiä asioiden tiedonkulku. Sosiaalityöhön toivottaisiin lisää resursseja, mutta eräs haastateltavista pohti, että se ei todennäköisesti ole taloudellisesti mahdollista. Yksi haastateltavista ehdotti, että sosiaalityöntekijät voisivat tehdä päiväkoteihin vierailukäyntejä, kertoa toimenkuvastaan ja esitellä tukimuotoja, joita perheet voivat saada. Moniammatillisuuden tärkeyttä korostettiin ja yhteistyöpalaveja tulisi järjestää enemmän. Eräs haastateltavista toi esiin perhetyön. Hän ehdotti, että jokaisella alueella voisi olla varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä. Perhetyöntekijän kanssa voisi keskustella ongelmista ja kysymyksistä ja prosessi voisi keventyä. Toinen haastateltavista ehdotti päiväkoteihin omaa sosiaalityöntekijää, joka olisi päiväkodin vastuutyöntekijä, jolta voisi kysyä tarvittaessa neuvoa. Hän oli sitä mieltä, että tällaisen sosiaalityöntekijän avulla kynnyksen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen voisi madaltua.

...panostaisin tähän perhetyöhön ja nimenomaa että esimerkiksi jollaki alueella, alueellisesti voisi olla yhteinen perhetyöntekijä, joka olisi täällä niin kuin ihmisenä... (H2)

Joissain kaupungeissa on ollut joillain päiväkodeilla ollut oma sosiaalityöntekijä et joka on ollut siinä vastuutyöntekijä et jos siinä päiväkodis ilmenee jotain niin voisi siltä tietyltä ihmiseltä kysyä. Et niillä on ollut nimettynä niin kuin omat...se voisi madaltaa sitä kynnystä tehdä se lastensuojeluilmoitus kun sulla olisi joku jolta sitä voisit kysyä kun mulla on tällainen tilanne et mitä oot mieltä olisiko tää sellainen mistä kannattais tehdä, koska nyt se on aikalailla sitä että sinne otetaan yhteyttä vasta siinä vaiheessa kun se on jo tehty et tilanne on jo sen verran pitkällä. (H9)

Olen tuonut esille teoria- osiossa Lastensuojelun keskusliiton tuottamasta Suojele-tue-toimi- materiaalista, jonka pitäisi helpottaa varhaiskasvattajien lastensuojelutyötä. Kysyin materiaalista haastattelun kuudelta työntekijältä, en esimiehiltä. Yksi haastateltavista oli törmännyt materiaaliin koulutuksen kautta. Toinenkin haastateltava oli kuullut materiaalista. Missään kyseisistä päiväkodeista ei ollut materiaali käytössä ja neljä kuudesta ei ollut koskaan edes kuullut koko materiaalista.

7.4 Lastensuojeluilmoitukseen liittyvä ammattitaito ja osaaminen

Suurin osa haastateltavista totesi, että lastensuojeluilmoitukseen liittyvä ammattitaito ja osaaminen ovat hyvää luokkaa. Ammattitaidon koettiin karttuvan iän myötä ja nuorempana ilmoitusten tekeminen oli vaikeampaa. Moni haastateltavista toi esiin, että ilmoituksen tekeminen on teknisesti lomakkeen täyttöä, eikä sen pitäisi olla vaikeaa. Kaksi tutkittavista kertoi, että tilanteita tulee niin harvoin, että työntekijöiden pitää muistella, miten prosessi menikään. Paperin täyttäminen sujui, mutta siihen liittyvä perheen tukeminen ja auttaminen voi olla haasteellista, koska varhaiskasvatus ja perhetyö ovat kaksi eri asiaa. Jotkut työntekijät kertoivat, että lastensuojelun prosessi ei ole heille tuttu. Informointi vanhemmille koettiin haastavaksi.

...tulee monta kertaa vastaan se et riittääkö mun taito ja kyky perheen auttamiseen ja tukemiseen, koska se ei oo aina pelkkää lapsen hoitoa ja tukemista vaan musta tuntuu et se odotus on että tuetaan sitä vanhemmuutta ja se vanhemmuuden tukeminen ei oo päiväkotihenkilöstön suurimpia vahvuuksia jos ajatellaan lastensuojelun näkökulmasta.(H3)

Erittäin vahva, erittäin hyvä... on osaamisen taso. On osaamista suhteessa siihen lapseen mutta myöskin sitä kokonaisnäkemystä siitä perheen ja mikä perhettä auttais. (H7)

Suuri osa haastateltavista koki, että kaipaisi pieniä lisäkoulutuksia lastensuojeluilmoitukseen liittyen. Eräs haastateltavista koki, että ei koe tarvitsevansa lisäkoulutusta, koska päivähoito on sivunnut sosiaalityötä jo pitkän ajan. Yksi haastateltavista toi esiin, että lisäkoulutukset ovat paikallaan, mutta silti pitää muistaa päiväkodin perustehtävä. Eräs tutkittavista toi esiin, että kaipaisi käytännön vinkkejä työhön, miten toimia missäkin tilanteessa. Keskustelevan ja konsultoivan koulutuksen merkitys nousi esiin yhdessä haastattelussa. Eräs haastateltavista toi esiin, että lastensuojelu on muuttuva kenttä ja sen perässä pysyminen edellyttää koulutusta. Erityisesti lastensuojelulain muutosten yhteydessä olisi hyvä järjestää koulutusta. Yhdessä haastattelussa nousi esiin, että aiheesta oli ollut hiljattain konsultaatio ilmeisesti sosionomi (AMK)- opiskelijan toimesta.

Oishan se aina hyväks, ei se koskaa mun mielestä pahitteeksi oo ja sekin on niin semmonen muuttuva kenttä et siinä asiassa ajan tasalla pysyminen olis tarpeellista ihan jokaselle täällä. (H9)

No en mä nyt sitä koe tarvitsevani et kyl meillä on niin paljo ja kauan aikaa tää päivähoito sivunnu niin ku sosiaalityötä et me ollaan kuuluttu samaan hallintokuntaan ja muuta... (H1)

Vastauksista kävi ilmi, että lastensuojeluilmoituksia tehdessä päiväkodin sisäinen tuki on tärkeää. Tiimin että esimiehen tuki korostui. Joissakin tapauksissa oli saatu työnohjausta, mutta vain muutamissa tapauksissa. Eräässä haastattelussa nousi esille, että oli järjestetty kriisipalaveri. Päiväkodin ulkopuolinen tuki on vastausten perusteella ollut todella vähäistä.

No esimieheltä että täällä ei oo mitään työnohjausta että toki joskus on ollu täällä-kin vaikeita tapauksia että on pitäny tehdä töitä paljon että sitä työnohjausta olis joskus tarvinnu. (H2)

Kyllä toki toisiansa tuetaan ja pidetään henkilökunta on tietosia miten sen perheen kohdalla asiat menee...(H9)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli miten päiväkodin henkilökunta kokee lastensuojeluilmoitukset. Lastensuojeluilmoituksiin liittyvät tilanteet koettiin usein vaikeiksi ja haastaviksi. Tutkittavat kokivat lastensuojeluilmoituksen tekemisen itsessään tekniseksi lomakkeen täyttämiseksi, mutta siihen liittyy paljon muita vaikeita asioita, kuten perheen auttamista ja tukemista. Lastensuojelun keskusliiton mukaan päivähoidosta tehdään edelleen liian vähän lastensuojeluilmoituksia, koska päiväkodin henkilökunnalla on usein todella läheinen suhde perheeseen (Päiväkodilta jää usein lastensuojeluilmoitus tekemättä 2012). Tämän opinnäytetyön tulokset ovat samoilla linjoilla teorian kanssa. Tutkimuksesta nousi esiin, että usein on vaikeaa tietää, milloin ilmoitus pitäisi tehdä. Kuitenkin Heinämäen (2005, 82) mukaan päiväkodin henkilökunnan ei tarvitse osata arvioida syntyykö ilmoituksesta lastensuojelullinen toimenpide. Perheen tilanteen seuraaminen ja tilanteiden muutoksen odottaminen kertoo läheisestä suhteesta perheisiin. Yhdessä päiväkodissa oli tehty viisi lastensuojeluilmoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana ja kahdessa päiväkodissa ei yhtäkään. Haastatteluista nousi esiin, että lastensuojeluilmoituksiin johtavat tilanteet ovat usein monimutkaisia ja vaikeita. Myös Huhtanen (2004, 69) toteaa, että lastensuojelulliset kysymykset koetaan usein hankaliksi päivähoidossa.

Mielestäni olennainen asia, mikä haastatteluista nousi pintaan, oli avoimuus vanhempien kanssa lastensuojeluilmoituksen tekemisessä. Se saatetaan tehdä jopa yhdessä vanhemman kanssa. Luottamuksellinen yhteistyö perheen kanssa on oleellinen osa koko prosessia (Kaltoin kohdeltu lapsi 2012, 11). Avoimuus liittyy myös kasvatuskumppanuuteen, koska se liitetään usein kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteisiin. Lastensuojelulain uudistamisen myötä tarve tehostaa ennaltaehkäisevien ja korjaavien palvelujen moniammatillista yhteistyötä on kasvanut. (Kasvatuskumppanuus -menetelmä rakentaa dialogista kasvatuskulttuuria [Viitattu 14.9.2013].)

Toisena tutkimuskysymyksenä oli miten päiväkodin henkilökunta kokee yhteistyön lastensuojelun kanssa. Päiväkodin ja lastensuojelun välinen yhteistyö on tärkeää kummallekin osapuolelle. Valitettavan usein kuitenkin yhteistyössä on ongelmia

esimerkiksi kiireen ja vaitiolovelvollisuuden kanssa. Päivähoidon taholta tehdyt havainnot ovat äärimmäisen tärkeitä lastensuojelulle. (Lasten päivähoidon asiakastiedot sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmässä 2007, 65–66.) Tutkittavien kokemusten mukaan päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö ei suju Seinäjoella parhaalla mahdollisella tavalla. Opinnäytetyössäni yhteistyön haasteiksi nousi suurimpana juuri edellä mainitut sosiaalityöntekijöiden kiire ja vaitiolovelvollisuus. Näiden lisäksi tutkimuksessa haasteeksi nousivat yhteydenpidon niukkuus ja työnkuvien puutteelliset tiedot. Järvisen ym. (2012, 96) mukaan yhteistyön haasteet liittyvätkin usein työntekijöiden puutteellisiin tietoihin toisten koulutustaustasta tai toimenkuvasta. Yhteydenpidon niukkuus voi johtua siitä, että lain mukaan lastensuojeluviranomaisilla ei ole velvollisuutta kertoa päiväkodin henkilökunnalle, johtaako ilmoitus toimenpiteisiin (Mahkonen 2012, 179). Tutkimuksessani moni oli sitä mieltä, että sanaa yhteistyö ei voida käyttää. Yhteistyön toimivuuden todettiin kuitenkin olevan tapauskohtaista. Yhteisen ajan puute ja työntekijöiden vaihtuvuus hankaloittaa moniammatillista työtä (Järvinen ym. 2012, 96). Haastatteluissa nousikin esiin sosiaalityöntekijöiden suuri vaihtuvuus Seinäjoella. Myös Airaksisen ja Filppulan opinnäytetyön tutkimustuloksista (2011, 32) kävi ilmi työntekijöiden suuri vaihtuvuus, joten se ei ole vain Seinäjoen kohdalla ongelma Tutkittavien kehitysehdotuksia yhteistyön kehittämiseksi olivat esimerkiksi perhetyöntekijä päiväkotiin, sosiaalityöntekijä varhaiskasvatukseen, yhteistyöpalaverit vakiintuneiksi käytännöiksi, sosiaalityöhön lisää resursseja, välttämättömän tiedon kulun kehittäminen. Esimerkiksi Nokian kaupungilla on varhaiskasvatuksessa perhetyötä, joka on ennaltaehkäisevää perheen tukemista arjen haastavissa tilanteissa (Varhaiskasvatuksen perhetyö [Viitattu 25.6.2012]). Myös aiemmin mainitsemani Airaksisen ja Filppulan opinnäytetyön tulosten mukaan yhteisten käytäntöjen puuttuminen hankaloittaa yhteistyötä (Airaksinen & Filppula 2011, 24).

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli millaisia valmiuksia tutkittavat kokevat itsellään olevan lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Tutkittavat kokivat oman ammattitaitonsa lastensuojeluilmoitukseen liittyen hyväksi. Tilanteet saattavat tulla kuitenkin äkkiä ja lastensuojeluilmoitusta tehdessä pitää muistella, että mitenkä prosessi menikään. Lastensuojelun prosessi on kuitenkin jokseenkin vieras ja sitä tulisi tehdä selkeämmäksi. Lastensuojelutilanteissa tarvitaan tietynlaista ammattitaitoa ja päiväkodin kasvattajilla tulisi olla sellaista (Muut lastensuojelun avo-
huol-

lon tukitoimet 2011). Moni toi esiin tiimityön lastensuojeluilmoituksen tekemisessä ja korosti, ettei ilmoitusta tarvitse tehdä yksin. Myös esimiehen ja erityislastentarhanopettajan tuki koettiin tärkeäksi. Tutkimuksessa nousi esiin, että vanhemmuuden tukeminen lastensuojelun näkökulmasta ei ole päiväkodin henkilöstön suurimpia vahvuuksia ja silloin ammattitaito saattaa olla koetuksella. Tämä liitettiin olennaisena siihen, että päiväkodin henkilökunnalla ei ole lastensuojelun koulutusta. Pieniä koulutuksia lastensuojeluun liittyen kaivattiin lisää, mutta silti päiväkodin perustehtävä on pidettävä mielessä. Päiväkodin sisäinen apu ja tuki etenkin tiimeissä ovat huomattavat. Vahtikarin ym. (2008,3) mukaan tiimityö on todella tärkeää huolta herättävissä tilanteissa. Ulkopuolelta tuleva tuki koettiin vähäiseksi ja esimerkiksi työnohjausta oli saatu vain muutamia kertoja. Sisäinen moniammatillisuus koettiin siis toimivaksi, mutta ulkoista moniammatillisuutta ei koettu toimivaksi lastensuojelun osalta.

Tässä opinnäytetyössä on siis selvitetty aihetta vain varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi selvittää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä sosiaalityön näkökulmasta. Olisi kiinnostavaa tietää, kohtaavatko näkemykset esimerkiksi yhteistyön toimivuudesta. Kokeilemisen arvoista voisi olla myös perhetyöntekijä päivähoidossa esimerkiksi jonkin projektin tai hankkeen myötä ennaltaehkäisyn helpottamiseksi. Tutkimuksessa nousi esiin lastensuojeluilmoituksiin liittyvä koulutuksen tarve, jota voisi myös toteuttaa jatkotutkimuksena esimerkiksi toimintatutkimuksena. Tietoisuutta lastensuojeluilmoituksesta ja lastensuojeluprosessista kaivattaisiin lisää ja siitä voisi tehdä esimerkiksi jonkin oppaan.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen oli pitkä ja haastava, mutta antoisa prosessi. Olin tehnyt päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä ammatillisen esseen opinnoissa aiemmin, joten olin perehtynyt jo ennalta jonkin verran aiheeseen. Halusin perehtyä aiheeseen syvemmin. Lisäksi olen ollut koko opiskelujen ajan kiinnostunut sekä varhaiskasvatuksesta että lastensuojelusta, joten oli luonnollinen päätös yhdistää aiheet.

Opinnäytetyön prosessin onnistumista edesauttoi vahva motivaatio ja kiinnostus kyseiseen aiheeseen. Jännitin aluksi saanko tutkimuskysymyksiini tarvittavia vastauksia, koska aihe on niin arkaluontoinen. Mielestäni sain kuitenkin hedelmällistä aineistoa ja vastaukset tutkimuskysymyksiini. Jännitin että saanko tarpeeksi empiristä aineistoa kasaan, mutta onnekseni aihetta pidettiin niin tärkeänä, että sain kolme päiväkodin mukaan. Tutkittavat kohdehenkilöt suhtautuivat aiheeseeni erittäin positiivisesti ja pitivät aihetta tärkeänä ja ajankohtaisena. Minut otettiin jokaisessa kolmessa päiväkodissa hyvin vastaan.

Koin hyväksi, että tein opinnäytetyötäni yksin, koska minulla oli mahdollisuus tehdä sitä silloin, kun minulle sopii. Tein aikataulusuunnitelman opinnäytetyön etenemisestä ja olen pysynyt hyvin aikataulussa. On ollut hyvä varata runsaasti aikaa opinnäytetyön tekemiselle ja tehdä huolellista työtä. Huolellinen ajankäyttö on mahdollistanut sen, ettei paniikkia kiireestä ole tullut missään vaiheessa. Opinnäytetyön tekeminen on opettanut aikataulujen suunnittelua ja työn organisointia. Kaikkein haasteellisinta opinnäytetyössä on ollut mielestäni aiheen ja keskeisten käsitteiden rajaaminen. Mielestäni olen kuitenkin onnistunut saamaan oleellisen tiedon kasaan. Toinen suuri haaste oli mielestäni teemahaastattelurungon laatiminen. Mietin monia kertoja kysymysten asettelua ja montako kysymystä aion esittää. Sain kuitenkin opinnäytetyön ohjaajan kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen mielestäni hyvän rungon aikaiseksi. Runko ei kuitenkaan ollut hallitseva haastatte- luissa, vaan se toimi tukenani.

Valmistauduin huolellisesti jokaiseen haastatteluun ja varmistin etukäteen, että nauhuri toimii. Mielestäni haastattelutilanteessa tutkijan tulee osoittaa oma ammatillisuus perehtymällä aiheeseen etukäteen. Opinnäytetyön teoriaosuus oli tehty

valmiiksi ennen haastatteluiden aloittamista, joten tiesin, mikä on haastattelujen teoreettinen viitekehys. Haastatteluissa en kokenut haasteita, ne sujuivat todella hyvin. Sain paljon positiivista palautetta haastateltavilta aiheestani, että se on todella tärkeä ja ajankohtainen.

Toivottavasti tutkimustuloksistani on hyötyä tulevaisuudessa. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyökäytäntöjä on selkiytettävä ja siihen tulee erityisesti panostaa tulevaisuudessa. Toivottavasti myös uudessa varhaiskasvatusta koskevassa laisassa määritellään tarkemmin yhteistyötä kuin nykyisessä päivähoitolaissa. Toivon, että lukijat heräävät ajattelemaan yhteistyön tärkeyden merkitystä. Kaiken tämän yhteistyön takana on kuitenkin aina lapsen etu ja lasten takia tätä työtä tehdään. Varhaiskasvattajien tulee muistaa, että lastensuojeluilmoitukset kuuluvat varhaiskasvatustyöhön ja ongelmiin on syytä puuttua ajoissa. Asiat ovat monimutkaisia ja vaikeita, mutta ne vaikeutuvat entisestään, jos emme puutu ajoissa.

Uskon, että tästä työstä on hyötyä minulle tulevana sosionomi (AMK) ammattilaisena sekä varhaiskasvatuksen että lastensuojelun kentällä. Moniammatillisuuden ymmärtäminen ja hahmottaminen ovat varmasti tärkeitä, työskenteli missä tahansa sosiaalialan työpaikassa. Työn myötä olen ymmärtänyt, kuinka tärkeää yhteistyö ja moniammatillisuus sekä mahdollisimman varhainen puuttuminen huolta herättäviin asioihin on. Uskon, että tämän työn myötä myös perhetyön osaamiseni varhaiskasvatuksessa on kasvanut. Sosiaalialalla kukaan ei voi tehdä työtä yksin, vaan saamme paljon paremmat tulokset aikaan yhdessä. Sosionomi (AMK) ammattilaisen tuleekin osata toimia moniammatillisissa työryhmissä ja verkostoissa (Viinamäki & Pohjola 2009).

LÄHTEET

Aer, J. 2012. Lastensuojeluoikeus. 1. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Airaksinen, L. & Filppula, E. 2011. Päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä. Opinnäytetyö. [Verkkojulkaisu]. Metropolia ammattikorkeakoulu. [Viitattu 25.4.2013]. Saatavana: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35231/Airaksinen_Laura_Filppula_Eveliina.pdf?sequence=1

Allila, K. & Kronqvist, E-L. 2008. Varhaiskasvatus vuoteen 2020: Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Auvinen, M. & Laurikainen, M. 2012. Lastentarhanopettajien ajatuksia lastensuojeluilmoituksesta sekä päiväkodista lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Opinnäytetyö. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. [Viitattu 25.4.2013]. Saatavana: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48769/auvinen_minna.pdf?sequence=1

Avohuolto. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkodokumentti]. Sosiaaliportti. [Viitattu 15.1.2013]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>

Avoimet palvelut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 14.9.2013.] Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/varhaiskasvatuspalvelut/avoimetpalvelut.html>

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä. 5.11.2012. [Verkkosivu]. Sosiaaliportti: Lastensuojelun käsikirja. [Viitattu 26.4.2013]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/>

Berg-Toroi, H. 2012. Lastensuojelun ja koulun yhteistyö. Teoksessa: M. Strömberg-Jakka & T. Karttunen. (toim.) Sosiaalityön haasteet: Tukea ammattilaisten arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus. 253-273.

Ehkäisevä lastensuojelu ja dokumentointi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Sosiaaliportti: Lastensuojelun käsikirja. [Viitattu 25.4.2013]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/dokumentointi/ennaltaehkaisevalastensuojelu/>

- Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista. Sta-kes. Oppaita 60. Helsinki.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.
- Haasala, E. & Lehikoinen E. 2012. "Mitä nopeemmin me pystytään niinku niihin pieniin kivenmuruksiin tavallaan puuttumaan, niin sitä helpompi sen lapsen on olla" : Seinäjoen päiväkotien työntekijöiden kokemuksia huolen heräämisestä ja huolen puheeksiottamisesta. Opinnäytetyö. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 25.4.2013]. Saatavana: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51303/Haasala_Elina.pdf?sequence=2
- Happo, I. 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: L. Viinamäki. (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 99–114.
- Heinonen, E. 14.4.2008. Lastensuojelun ja päivähoidon kumppanuus: Uusi lastensuojelulaki päivähoidon ja yhteistyön näkökulmasta. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 3.1.2013]. Saatavana: http://www.isonetti.net/lastensuojelu/Heinonen_140408.pdf
- Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle - työvälteenä kehittämisvalikko. Sta-kes. Oppaita 62. Helsinki.
- Hetemäki, I. 2011. Johdanto. Teoksessa: I. Hetemäki, K. Rontu, J. Mäki, S. Mahkonen. Lapsen oikeuksien sopimuksien käsikirja. Helsinki: Edita, 6.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16.painos. Helsinki: Tammi.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen - ennaltaehkäisevää ja korjaavaa toimintaa yhteiskunnan eri tasoilla. Teoksessa: S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 188–210.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen: Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoidossa. Helsinki: Finn Lectura.
- Hyvä varhaiskasvatus Seinäjoella. 2012. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 9.1.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/var>

haskasva-
tus/julkaisutjaohjelmat/6FZbnX3lz/Hyva_varhaiskasvatus_Seinajoella.pdf

- Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.
- Isoherranen, K., Rekola, L., & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä: Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.
- Isomäki, T. 2005. Perheet päivähoiton ja kotipalvelun perhetyön asiakkaana – Lastensuojelun avohuollon kehittämishaasteet. Helsinki: Diakoniammattikorkeakoulu.
- Junttila, H. 2004. Johdanto. Teoksessa: S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 12-17.
- Järvinen, M, Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 1.painos. Helsinki: Kirjapaja.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi: Perhetyön arkea. 2. uud. p. Helsinki: Edita.
- Kaltoin kohdeltu lapsi: Käsikirja kaltoin kohdellun lapsen kanssa työskenteleville 2012. [Verkkosivu]. Tampere: Tampereen kaupunki. [Viitattu 26.4.2013]. Saatavana:
http://www.tampere.fi/material/attachments/k/unnamed_7426/kaltoinkohdeltulapsi_kk.pdf
- Kananen, J. 2008. Kvali: Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karila, K. & Nummenmaa, R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen: Kuvauskohteenä päiväkotia. 1.painos. Helsinki: WSOY.
- Karjalainen, R., Forsberg, H. & Linnas, H. 2012. Lapsi ja lastensuojelu käytännössä. Teoksessa: A. Söderholm & S. Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim. 278-298.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta- Opas varhaiskasvatukseen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Kasvatuskumppanuus –menetelmä rakentaa dialogista kasvatuskulttuuria. [Verkkopublication]. Ei päiväystä. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 14.9.2013]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanifityon/menetelmat/kasvatuskumppanuus

- Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa: S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 73–104.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito: Työkaluja sujuvaan arkeen. Helsinki: Ps-kustannus.
- Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. [Verkkajulkaisu]. Oulu: Tukeva-hanke. [Viitattu 2.7.2013]. Saatavana: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/99678721-328a-49f8-b1cb-495bf4215ff8>
- Kuokkanen, H. 2006. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa: A. Häkkä, H. Kuokkanen & A. Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi: Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 9-64.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta.
- Lapsiperheiden kotipalvelu. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 14.9.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lapsiperheidenkotipalvelu.html>
- Lasten päivähoiton asiakastiedot sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmässä: Tietokuvaukset ja suositukset. 20.9.2007. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 5.2.2012]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/129cce49-a5fc-4854-aefd-327c9a265d07/P%C3%A4iv%C3%A4hoito+1.0.pdf>
- Lasten päivähoiton kehittämistarpeet Seinäjoella vuoteen 2012. 2006. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 14.11.2012]. Saatavana: http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/varhaskasvatus/julkaisutjaohjelmat/6FZaHS36T/Varhaiskasvatuksen_kehittamissuunnitelma.pdf
- Lastensuojelu. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 14.9.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu.html>
- Lastensuojeluilmoituksia tehdään yhä enemmän. 5.11.2012. [Verkkosivu]. Helsinki: Helsingin sanomat. [Viitattu 12.11.2012]. Saatavana: <http://www.hs.fi/kotimaa/Lastensuojeluilmoituksia+tehd%C3%A4n+enemm%C3%A4n/a1305612585489>

Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyötä kehitettävä. 16.1.2012. [Verkkajulkaisu]. Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu 6.2.2012]. Saatavana: http://www.lskl.fi/tiedottaa/tiedotusvalineille/tiedotteet/lastensuojelun_ja_paivahoidon_yhteistyota_kehittava.html

Lastensuojelun Keskusliitto: Salassapitovelvollisuuden taakse piiloudutaan liian usein. 2012. [Verkkosivu]. Yle: Yle uutiset. [Viitattu 3.7.2013]. Saatavana: http://yle.fi/uutiset/lastensuojelun_keskusliitto_salassapitovelvollisuuden_taakse_piiloudutaan_liian_usein/6280167

Lastensuojeluyksikkö Pajurinne. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 14.9.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/lastensuojeluyksikkopajurinne.html>

Lehtosaari, N. & Vimpari H-M. 2012. Ehkäisevä lastensuojelu päivähoitossa. [Verkkajulkaisu]. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. [Viitattu 25.4.2013]. Saatavana: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50393/lehtosaari_niina_vimpari_hilla-maria.pdf?sequence=1

Lindqvist, U. 2008. Varhainen tuki: Kohti hyviä käytäntöjä. Oppaita ja työkirjoja 2008:7. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. [Viitattu 2.7.2013]. Saatavana: <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/69e094004a1563bd951bf5b546fc4d01/VarhTukiNET-TI.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=69e094004a1563bd951bf5b546fc4d01>

Mahkonen, S. 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita.

Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki. Helsinki: Edita.

Meirän vasu 2012. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus. Saatavana: http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/varhaskasvatus/julkaisutjaohjelmat/6FZbqKGtp/Meiran_vasu.pdf

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3.uud.p. Helsinki: International methelp.

Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? 27.8.2012. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Unicef. [Viitattu 17.1.2013]. Saatavana: <http://www.unicefkauppa.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>

Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet 2011. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkodokumentti]. Sosiaaliportti. [Viitattu 3.1.2012]. Saatavana:

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/>

Mäkinen, O. 2006. Tutkimuseetiikan abc. Helsinki: Tammi.

Ojala, U. 2012. Apua ajoissa. Lapsen maailma (11), 38–39.

Olisko jo tekojen aika? 2013. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. [Viitattu 13.4.2013.]. Saatavana:
http://www.lskl.fi/files/1755/Olisko_jo_tekojen_aika.pdf viittaus

Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M. & Varsa, M. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus: Lastensuojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatapoihin: Mikä toimii, mikä takkuu, mitä pitäisi kehittää? [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu 16.1.2013]. Saatavana:
http://www.lskl.fi/files/395/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf

Payne, M. 2000. Teamwork in multiprofessional care. Basingstoke: Palgrave.

Päivähoito lastensuojelun tukitoimena. 4.7.2012. [Verkkosivu]. Sosiaaliportti. [Viitattu 25.4.2013]. Saatavana: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/konsultointi/lastensuojelunavohuolto/kysymys/?groupId=0eb6c7a4-e752-4845-a51e-be9d5b599247&announcementId=481062af-f542-4203-be1d-b09c5e4db9c6#.UXj_D7UvlqU

Päiväkodilta jää usein lastensuojeluilmoitus tekemättä. 5.10.2012. [Verkkosivu]. Yle uutiset. [Viitattu 16.1.2013]. Saatavana:
http://yle.fi/uutiset/paivakodilta_jaa_usein_lastensuojeluilmoitus_tekematta/6322600

Rautava, M. 2012. Yhteistyön karikkoja ja keinoja lapsen kaltoinkohtelussa. Teoksessa: Teoksessa: A. Säderholm & S. Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim. 307–314.

Smith, M. & Fong, R. 2004. The children of neglect: When no one cares. New York: Brunner-Routledge.

Sosionomi varhaiskasvatuksessa. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Talentia. [Viitattu 16.1.2013]. Saatavana:
http://www.talentia.fi/files/66/Sosionomi_varhaiskasvatuksessa.pdf

Strid, O. & Linnas, H. 2004. Ennaltaehkäisy ja yhteistyö. Teoksessa: Lapsen kaltoinkohtelu. 239–251.

- Suojele tue toimi: Yhteistuumin lapsen asialla. [Verkkosivu]. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. [Viitattu 9.9.2013.] Saatavana: http://www.lskl.fi/keskusliitto/mita_teenme/ehkaiseva_ty/suojele-tue-toimi
- Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. 1.painos. Helsinki: WSOY.
- Tiensuu, J. 2005. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa: Päiväkotikasvatuksen erityispiireitä. 1.painos. Vantaa: Edufin.
- Tigersredt-Tähtelä, E. 2011. Esipuhe. Teoksessa: I. Hetemäki, K. Rontu, J. Mäki, S. Mahkonen. Lapsen oikeuksien sopimuksien käsikirja. Helsinki: Edita, 5.
- Tikkanen, T. 2012. Lastensuojelu tarjoaa tukea. Opettaja 5/2012. 39.
- Toimiva lastensuojelu: Selvitys kuntien perhetyön, lastensuojelun toimintatapojen sekä lastensuojelulain toimivuuden kehittämistä. 2012. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveys-ministeriö. [Viitattu 16.1.2013]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-24702.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tupasvillan lastensuojelun perheohjaus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 14.9.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaali-jaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/tupasvillanlastensuojelunperheohjaus.html>
- Törrönen, M. & Vornanen, R. 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa: A-M. Puonti, T. Saarnio & A. Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 154–191.
- Vahtikari, M. , Järvinen, T. , Loimio, S. , Magga, S. , Niemenmaa, T. & Listenmaa, S. 2008. Kun huoli herää päivähoito ja lastensuojelu perheen tukena. [Verkkojulkaisu]. Ylöjärvi. [3.1.2012]. Saatavana: <http://www.ylojarvi.fi/@Bin/277220/Kun%2Bhuoli%2Bher%C3%A4%C3%A4%2B-%2BP%C3%A4iv%C3%A4hoito%2Bja%2Blastensuojelu%2Bperheen%2Btukena-k%C3%A4sikirja.pdf>
- Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 18.3.2013]. Saatavana: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>
- Varhaiskasvatuksen kehittämistarpeet Seinäjoella vuoteen 2016. 2012. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 25.1.2013]. Saatavana:

http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitajakoulutus/varhaskasvatus/julkaisutjaohjelmat/6FZaHS36T/Varhaiskasvatuksen_kehittamissuunnitelma.pdf

Varhaiskasvatuksen perhetyö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Nokia: Nokian kaupunki. [Viitattu 25.6.2013]. Saatavana: http://www.nokiankaupunki.fi/palvelut/kasvatus_ja_opetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-perhetyo/

Varhaiskasvatus ja päivähoito. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. [Viitattu 5.2.2013]. Saatavana: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/#_Ehk%C3%A4isev%C3%A4_lastensuojelu_lapsen

Varhaiskasvatus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 10.1.2013]. Saatavana: <http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

Varhaiskasvatuspalvelut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 14.9.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/varhaiskasvatuspalvelut.html>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Helsinki: Stakes.

Vehmanen, M. 2012. Lastensuojelu kaipaa vaihtoehtoja. Suomen lääkärilehti 4/2012. [Verkkolehtiartikkeli]. [Viitattu 5.2.2012]. Saatavana: http://www.laakarilehti.fi/files/nostot/nosto4_2.pdf

Why is teamwork so important?. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.7.2013]. Saatavana: <http://www.the-happy-manager.com/articles/why-is-teamwork-important/>

Viinamäki, L. & Pohjola, A. 2009. Sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneiden näkemykset osaamisestaan ja paikastaan työmarkkinoilla. Teoksessa: L. Viinamäki (toim.) Sosionomilta eivät hommat loppu: Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK -tutkinnoissa. [Verkkojulkaisu]. Kemi-Tornion ammatti-korkeakoulu: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. [Viitattu 10.7.2013]. Saatavana: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/viinamaki_A_1_2009.pdf

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus: Erityisestä moninaisuuteen. Tampere: Tampere University Press.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T. Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus: Erityinen elämänvaihe. 1.-3. p. Helsinki: WSOY.

Virolainen, A. Varhaiskasvatus työympäristönä. Teoksessa: A. Häkkä, H. Kuokkanen & A. Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi: Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 213-228.

Vuorensyrjä, M., Borgman, M., Kemppainen, T., Mäntysaari, M. & Pohjola, A. 2006. Sosiaalialan osaajat 2015: Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutus- tarpeiden ennakoitihanke (SOTENNA): loppuraportti. Jyväskylä: Jyväskylän yli-opisto. Väli- ja loppuraportti toimiva lastensuojelu: Selvitys kuntien perhetyön, lastensuojelun toimintatapojen sekä lastensuojelun toimivuuden kehittämiseksi. 2012. [Verkkosivu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. [Viitattu 13.4.2013]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-24702.pdf

LIITTEET

LIITE 1: TEEMAHAASTATTELURUNKO TYÖNTEKIJÖILLE

LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO ESIMIEHILLE

LIITE 3: SÄHKÖPOSTIViesti YHTEISTYÖTAHOILLE

LIITE 4: TUTKIMUSLUPA

LIITE 1 Teemahaastattelurunko työntekijöille

Teema 1: Perustiedot

- Koulutustausta
- Työkokemus ja työvuodet varhaiskasvatuksessa

Teema 2: Lastensuojeluilmoitukset

- Missä tilanteissa lastensuojeluilmoitus on tullut sinulle tutuksi?
- Millaiset piirteet tai merkit mielestäsi vaativat lastensuojeluilmoituksen tekemistä?
- Minkälainen prosessi johtaa lastensuojeluilmoitukseen?
- Tutkimusten mukaan päivähoidossa tehdään edelleen liian vähän lastensuojeluilmoituksia. Mistä luulet sen johtuvan?
- Kerro omin sanoin, mitä lastensuojeluilmoituksen jälkeen tapahtuu ja miten se voi vaikuttaa päiväkodin arkeen?

Teema 3: Yhteistyö lastensuojelun kanssa

- Mikä yhteistyössä mielestäsi toimii hyvin?
- Mitkä ovat yhteistyön suurimmat haasteet?
- Mitä kehitettävää yhteistyössä mielestäsi on?
- Onko suojele-tue-toimi- materiaali sinulle tuttu?

Teema 4: Lastensuojeluilmoitukseen liittyvä ammattitaito ja osaaminen

- Minkälaiseksi koet osaamisesi lastensuojeluun liittyvissä asioissa?
- Haluaisitko lastensuojeluun liittyvää koulutusta enemmän? Jos haluaisit, millaista?

- Millaista apua ja tukea saat lastensuojeluasioiden kanssa toimimiseen?

LIITE 2 Teemahaastattelurunko esimiehille

Teema 1: Perustiedot

- Koulutustausta
- Työkokemus ja työvuodet varhaiskasvatuksessa

Teema 2: Lastensuojeluilmoitus

- Millaiset piirteet tai merkit mielestäsi vaativat lastensuojeluilmoituksen tekemistä?
- Minkälainen prosessi johtaa lastensuojeluilmoitukseen?
- Oletko tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana lastensuojeluilmoituksen/ilmoituksia? Jos olet, niin miksi?
- Oletko ollut tilanteessa, jossa olet harkinnut lastensuojeluilmoituksen tekemistä, mutta et kuitenkaan tehnyt? Jos olet, miksi et tehnyt ilmoitusta?
- Kerro omin sanoin, mitä lastensuojeluilmoituksen jälkeen tapahtuu ja miten lastensuojeluilmoitus voi vaikuttaa päiväkodin arkeen?

Teema 3: Yhteistyö lastensuojelun kanssa

- Mikä yhteistyössä mielestäsi toimii hyvin?
- Mitkä ovat yhteistyön suurimmat haasteet?
- Miten yhteistyötä tulisi mielestäsi kehittää?

Teema 4: Lastensuojeluilmoitukseen liittyvä ammattitaito ja osaaminen

- Millaiseksi koet päiväkodin työntekijöiden osaamisen tason lastensuojeluilmoitukseen liittyvissä asioissa?
- Pitäisikö päiväkodin työntekijöille järjestää mielestäsi enemmän lastensuojeluun liittyvää koulutusta? Jos pitäisi, niin millaista?
- Millaista apua ja tukea työntekijät saavat lastensuojeluilmoitukseen liittyvissä asioissa?

LIITE 3 Sähköpostiviesti yhteistyötahoille

Tervehdys varhaiskasvatuksen ammattilaiset!

Nimeni on Saila Kaukola ja olen sosionomi- opiskelija Seinäjoen ammatti- korkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä päivähoidon lastensuojeluilmoituksista ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa.

Työn tavoitteena on selvittää, miten päiväkodin henkilökunta kokee lastensuojeluilmoitukset, miten päiväkodin henkilökunta kokee yhteistyön lastensuojelun kanssa ja millaisia valmiuksia tutkittavat kokevat itsellään olevan lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Tulen tekemään teemahaastatteluja yksilöhaastatteluina Seinäjoen kolmessa eri päiväkodissa ja teidän päiväkotinne on yksi niistä. Tarkoituksena olisi haastatella kolmesta päiväkodista yhteensä noin kymmentä työntekijää, mukaan lukien esimiehet. Aluejohtajat ovat ehdottaneet minulle kolmea erästä päiväkotia Seinäjoen kaupungista. En tule mainitsemaan päiväkoteja työssäni, jotta kukaan tutkimukseen osallistuva ei olisi tunnistettavissa.

Toivottavasti löydän halukkaita osallistujia teidän joukostanne, sillä aihe on erittäin tärkeä ja ajankohtainen. Olisitko sinä halukas osallistumaan tähän tutkimukseen? Pyrkimyksenä olisi saada eri koulutuksen omaavia haastateltavia, myös esimies- asemassa olevia. Toivoisin saavani vähintään kolme haastattelua jokaisesta päiväkodista. Lähetän osallistujille teemahaastattelun teemat ennen haastattelua sähköpostitse. Kiinnostuneet voisivat ottaa yhteyttä puhelimitse tai sähköpostin kautta viimeistään xx.x.xxxx sopiaksemme sopivan haastatteluajankohdan.

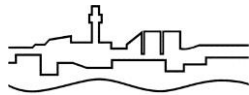
Ystävällisin terveisin:

Saila Kaukola

0400514959

saila.kaukola@seamk.fi

LIITE 4 Tutkimuslupa

SEINÄJOKI

PÄÄTÖS / varhaiskasvatusjohtaja

Päivämäärä 15.2.2013

Pykälä 17/2013

0/0

Asia	<p>Tutkimuslupa / Kaukola Saila</p> <p>Saila Kaukola opiskelee sosionomiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Aiheekseen opiskelija on valinnut päivähoiton lastensuojeluilmoitukset ja yhteistyö lastensuojelun kanssa. Tutkimus kohdistuisi xxxxx päiväkotiin ja xxx tai vaihtoehtoisesti xxxxx päiväkotiin. Tutkiminen toteutettaisiin varhaiskasvattajan näkökulmasta eri teemojen kautta; varhainen puuttuminen, ennaltaehkäisevä lastensuojelu, lastensuojeluilmoitus ja moniammatillisuus päivähoiton ja lastensuojelun välillä.</p> <p>Tutkimus tapahtuisi teemahaastatteluiden avulla. Haastateltavina olisi päiväkotien työntekijöitä koulutuksesta riippumatta.</p>	
Päätös	<p>Myönnän tutkimusluvan edellyttäen, että tutkija noudattaa vaitiolovelvollisuutta tutkimuksessa saamiensa tietojen suhteen ja että yksi kappale tutkimuksesta luovutetaan sen valmistuttua sivistyskeskukselle. Tutkimusluvan ehtona on myös, ettei tutkimukseen osallistuvia voida indentifioida.</p> <p>Tutkimus tullaan julkaisemaan sähköisessä muodossa Seinäjoen kaupungin kotisivuilla.</p>	
Allekirjoitus	<p>Aija-Marita Näsänen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 06 416 2151, aija-marita.nasanen@seinajoki.fi</p>	
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>	
Julkisesti nähtävänä	<p>Sivistyskeskus 18.2.2013</p>	
Tiedoksianto	<p>Kenelle Soila Kaukola, aluejohtajat Antti Vuorela ja Kirsi-Maria Oivanen, toimistos sihteeri Maija Harjunpää</p> <p>Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan ☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä ☐ Lähetetty sisäisessä postissa</p> <p>☐ Luovutettu</p> <p>☒ Lähetetty sähköpostissa</p> <p>Tarja Siik, toimistos sihteeri</p>	<p>Päivämäärä 15.2.2013</p> <p>Vastaanottajan allekirjoitus</p>